Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
[БУРЯ]АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

[...] оной гарана | № 70 (16593) | 1984 оной мартын 25, воскресени | Сэн 3 мүнгэн.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

[ЗАМ] ДЭЭГҮҮР ПОЕЗДНУУДАЙ ЯБАЛГЫЕ БОЛЗОРҺООНЬ УРИД НЭЭХЭ ТАЛААР КОМСОМОЛОЙ БҮХЭСОЮЗНА [ГАБШ]АГАЙ БАРИЛГЫН—БАЙГАЛ-АМАРАЙ ТҮМЭР ЗАМАЙ КОЛЛЕКТИВҮҮДЭЙ ГАРГАҺАН ҮҮСХЭЛ ТУХАЙ

[...] табилгые болзорhоонь урид Агуухэ Ок[тябриин] [...] ой болотор дүүргэжэ, бүхы зам дээ[гүүр] [...] ябалгые хараалагдаhан болзорhоо нэгэ [жэлээр урид нээ]хэ тухай комсомолой бүхэсоюзна габша[гай барилгын] — Байгал-Амарай түмэр замай коллекти[вүүдэй] [...] үүсхэлые КПСС-эй Центральна Комитет [...]

[...] [XXV]I съездын шиидхэбэринүүдые, 1984 оной [...] нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуу[дые] [...]аар шэглүүлэгдэhэн түмэр замай барил[гын] [...] үүсхэл политическэ ба арадай ажахын [...]гтай байна, партиин ЦК-гай февралиин [Плен]ум дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна [секретарь] К. У. Черненкын найруулhан зорилго[нуу]дэй тодорхой хубита болохо байна гэжэ [...]hан тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ. Энэ [...]дай ябалгые болзорhоонь урид нээлгэ [...] ба Алас-Дурна зүгэй үйлэдбэрилгын хү[гж]элгые хурдадхаха, нүүрhэнэй, ой модо[ной] [...] бусад айхабтар ехэ нөөсэ баялигуу[дые] [...]ада элсүүлэн хэрэглэхэ арга олгохо юм.

Арадай ажахын энэ шухала зорилго шиидхэхэдэнь, барилгын ажалша коллективүүдтэ, партиина, профсоюзай ба комсомолой организацинуудта бодото туhаламжа үзүүлхыень КПСС-эй ЦК Транспортна барилгын министерствэдэ, Зам харилсаанай министерствэдэ, партиин Хабаровска крайкомдо, Амарай, Буряадай, Эрхүүгэй, Шэтын, Яхадай обкомуудта, ВЛКСМ-эй ЦК-да, түмэр замай транспортын болон транспортна барилгын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-да дурадхаба.

Поезднуудай ябалгые болзорhоонь урид нээхын, Байгал-Амарай түмэр замай оршондохи хото городуудые, hуурин тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо талаар абаhан бусад уялгануудаа дары түргөөр дүүргэхын тула байрын гэрнүүдые, соёлой-ажаhуудалай объектнүүдые бариха хэрэгые түргэдхэхэ талаар шефтээ абаhан эмхинүүдэй хүдэлмэрине эдэбхижүүлхыень союзна республиканууд Компартинуудай ЦК-нуудта, партиин крайкомууд ба обкомуудта, союзна болон автономито республиканууд Министрнүүдэй Соведүүдтэ, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ, СССР-эй министерствэнүүд ба албан зургаануудта дурадхагдаа.

Энэ барилгада шухала хэрэгсэлнүүдые, техникэ, түхеэрэлгэнүүдые, материалнуудые үйлэдбэрилэн гаргажа эльгээхэ талаар хараалагдаhан түсэбтэ даабаринуудые болзорhоонь урид, саг соонь дүүргэхын түлөө «хүдэлмэриин эстафетэ» гэhэн гол ёhоор, предприятинуудай, ба эмхинүүдэй хоорондо дэлгэрүүлэгдэдэг социалис мүрысөөнэй арга боломжонуудые эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ.

Социалис мүрысөөндэ үйлэдбэриин үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаhан коллективүүдые шагнахын тула дипломууд ба мүнгэн шангуудтайгаар барюулагдаха «Байгал-Амарай түмэр замай барилгада амжалта туйлаhанай түлөө» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай дурасхаалта Улаан тугууд бии болгогдобо.

Гол түмэр зам табилгые болзорhоонь урид дүүргэхэ талаар абтаhан социалис уялгануудые дүүргэлгын ябасые, тэрээндэ хабаадагшадай патриотическа ба шэн габьяата ажалые бүри тодо хурсаар харуулхыень түбэй болон нютагай газетэнүүдэй редакцинуудта, телевидени ба радио-дамжуулгын талаар СССР-эй гүрэнэй комитедтэ даалгагдаа.

ГОРОДОЙ ТУГТА ОРДЕН ЗҮҮЛГЭГДЭБЭ

АЛМА-АТА. (ТАСС). Революционно хүдэлөөндэ городой ажалшадай ехэ габьяатай байhанайнь, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда туйлагдаhан илалтада хубитаяа оруулhанайнь, ажахын ба соёлой байгуулалтада амжалтануудые туйлаhанайнь түлөө Алма-Ата хото Ленинэй орденоор шагнагдаба. Энэ ушарта зорюулагдажа, партиин городской комитедэй, арадай депутадуудай городской Соведэй баярай суглаан мартын 23-да болобо. Партийна, совет, ниитын эмхинүүдэй, городой ажалшадай, Алма-Атын гарнизоной сэрэгшэдэй түлөөлэгшэд суглаанда хабаадаhан байна.

Нүхэр К. У. Черненко түрүүтэй КПСС-эй ЦК-гай Политбюроhоо бүридэhэн хүндэтэ президиум ехэ дэбжэлтэйгээр hунгагдаба.

Суглаарагшадта халуунаар угтагдажа, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Казахстанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Д. А. Кунаев суглаан дээрэ үгэ хэлэбэ. Үндэр дээдын шагналда хүртэhэнтэйнь лашарамдуулан, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненкын эльгээhэн халуун амаршалгануудые. hайн hайхан хүсэлэнгүүдые тэрэ суглаарагшадта дамжуулаа.

Казахстанай ниислэл хотын ажалшадай ажалые, туйлалтануудые үндэрөөр сэгнэhэнэйнь түлөө Д. А. Кунаев баярай суглаанда хабаадагшадай, республикын бүхы ажалшадай үмэнэhөө КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, Констачтин Устинович Черненкэдэ үнэн зүрхэнhөө баяр баясхалан хүргөөд, алма-атынхид, бүхы казахстанайхид Эхэ оронойнгоо энэ шагналые нэрэтэй солотойгоор харюулха юм гэжэ найдуулба.

Гайхамшагта үе сагта, инаг дурата Эхэ ороноймнай арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёрдохи хахадта найдамтайгаар орожо байхадань, городто Ленинэй орденой барюулагдаhаниинь ехэ hүлдэ тэмдэгтэй байна гэжэ үгэ хэлэгшэ саашадаа мэдүүлээ.

КПСС-эй XXVI съездын ба Казахстанай Компартиин XV съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн, бүри болбосон hайнаар ажаhуухын тула бүхы юумэ хэхэ гэhэн хүсэл эрмэлзэлээр эзэлэгдэн ажаhуунабди.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда туйлагдаhан илалтада Алма-Ата ехэ хубитаяа оруулаа hэн тэжэ Д. А. Кунаев онсолон тэмдэглэбэ. Тэдэ hүрөөтэ шэрүүн жэлнүүдтэ алма-атынхид эрэлхэг зориг, шэн габьяа гаргаhан, интернационализмын агуухэ мэдэрэлтэй байhан юм.

Шэнэ, боро газар элдүүрилэн ашаглалгын баатаршалгын эпопейдэ Казахстан амжалтатайгаар хабаадалсаа. Энэ талааршье Алма-Ата элитэ ехэ үүргэ дүүргэhэн байна. Партиин уряагаар, зүрхэнэйнгөө зоригоор 25 мянга гаран залуу патриот эндэhээ шэнэ газар элдүүрилгэдэ ошоhон байгаа.

Алма-Атые Ленинэй орденоор шагнаха тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые Д. А. Кунаев соносхон уншаад. суглаарагшадай нэрьемэ [illegible] городой [illegible] Эхэ оронойнгоо шагналые зүүбэ.

Партиин Алма-Атын горкомой нэгэдэхи секретарь А. Д. Койчуманов, городой ажалша коллективүүдэй, Казахстанай ниислэл хотын олониитын түлөөлэгшэд суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, коммунис байгуулалтын хэрэгтэ алма-атынхидай оруулhан хубитые үндэрөөр сэгнэhэнэйнь түлөө Коммунис партидаа, Совет правительствада гүнзэгы сэдьхэлhээ баяр баясхалан хүргэхэ зуураа, городой ажалшад КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото байдалдаа бэелүүлхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа, арга шадабаряа элсүүлхэ юм гэжэ найдуулаа.

Баярай суглаанда хабаадагшад КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр К. У. Черненкэдэ эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэгые абаhан байна.

[...] ЭНЭРҺЭ [...] ДУЛДЫДАХА

XI ТАБАН ЖЭЛ | АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛЭ ХӨӨРЭНЭ

[...]бэриин ашаг үрые дээшэ[...]микын болон алмалта арь[...] наринаар сахиха, энээндэ [...] участок, хүн бүхэнэй эдэб[...]хабаадалсаха тухай КПСС-эй [...]лиин (1984 он) Пленум дээ[...] хандуулагдаа.

[...]зүб. Сэхыень хэлэхэдэ, кол[...] бригада, звено бүхэнэй бул[...] эдэбхи үүсхэл ехэтэйгээр, [...]аар ажалладаг hаань, туй[...] дүнгүүд хэды hайн, урагшаа [...]али тухай хурдан байха [...] хэрэглэгдээгүй арга болом[...]лэд ехэ байна бшуу.

[...] ажалай үнгэрhэн жэлнүүдэй [...] тогтожо хэлэхэмни. Нёдон[...] ургаса абаhан гэжэ холо [...] ааб даа. Тэдэ энэмнай [...] болоно ха юм. Бүхы ажа[...] хаража үзэбэл, бидэнэ[...]мэридэ бүхы юумэн хуу [...] дээшэлүүлхэ талаар арга [...] гүйсэд хэрэглэгдэнэ гэхын

[...] хойшо луговодой ажалда [...] Баруун-Оронгын 200 [...] даалгажа үгтөө. 1982 он[...] элдүүрилжэ, олон жэлэй [...]hэм. Иигэжэ нёдондо эдэ га[...] ургаса хуряажа абаабди. [...]ектар бүриhөө дунда зэргээр [...]гоо суглуулаа гэхэ гү, али [...] мянган центнер үбhэ hүри[...] сенаж дараа бэлэйбди. [...] энээнhээ доошо бэшэ, [...] хараалнаб. Юуб гэхэдэ, [...] үбэл, зунгүй ажалла[...]тай үндэhэ hуури табяа[...]

[...]рын hүүл багаар минераль[...]нуудые хүрьhэндэнь оруул[...]. Эдэ бүхы үтэгжүүлгэеэ [...] шэрэжэ асараад, саб[...] абаашанхайб. Иигэжэ даал[...]айнгаа гектар бүхэндэ 2,5 [...] үтэгжүүлгэ оруулха[...] апрель hарын хорёо[...] хүрьhэнэй hайса гэдэhэн [...]гаа үhалхаар хараалнаб. [...] hарада, гурбадахяа июнь [...]. Иигэжэ газараа заата[...] үhалаагүйдэ амжалта [...] Эдэ бүхы ажалые хоёр хүн

[...]рдаахадаа үбhэшэдэй звеное [...]огшоб. Үнгэрhэн жэлдэ [...] ажахы дотороо түрүү hуури [...] дирекциин зүгhөө Мо[...]Ригэ хотонуудаар айлшалха [...]ёвкоор шагнагдаа hэмди. [...] дүүргэхээр лэ, зелёнко [...] хабаадалсадагбди. Бидэ нё[...] центнер энэ тэжээл бэлэд[...] тушаагаа бэлэйбди. Үбэ[...] өөрынгөө тракгораар мал[...] тэжээлыень шэрэжэ үгэнэб. [...] жэлэй туршада ажал[...]

[...] адууhа малые бүдүүн тэжээ[...]гахын тула бидэнэрэй ур[...]гонууд табигданхай. Тариг[...] ногооe зүбөөр хэ[...] онсо анхарал хандуулна[...] нэмэжэ үшөө 60 гек[...] тарихамнай. Тэрэнээ агро[...]болзорто hайн шанартайгаар [...]хараалнабди.

[...]зүбөөр үhалха гээшэ тон шу[...]доно. Манай сабшаламнай [...]нуудта хубааранхай юм. Клет[...]кэ бүхэниинь 15 гектар, харин нэгэ зуруудынь 0,3 гектар болодог. Бидэ участок бүхэнөө үhалхадаа тэрэнээ 200—300 метрээр хубаарилхадамнай нилээд ашаг үрэтэй байдаг гэжэ тоологшобди. Иимэ анхаралтайгаар. газараа ундалуулхада, үрэнь эли тодоор харагдана ха юм.

Үшөө нэгэ асуудал тушаа хэдэн үгэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Луговодуудай мэргэжэлыень дээшэлүүлжэ, газарай ёhотойл эзэдые бэлдэхэ гээшэ мүнөөдэрэй нангин хэрэг болоно. Би залуушуулые энэ мэргэжэлдэ hургахые оролдогшоб. Зунай, намарай үедэ үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ ажахынгаа залуушуулhаа бүридэhэн звеное хүтэлбэрилдэгби. Саашадаа луговодуудаар залуу хүнүүдые табихаар болоо гэжэ hанагдана. Мүнөө ажахы доторнай наhажаал болоhон олохон луговодууд үшөөл хүдэлhөөр. Ушар иимэhээ мүнөө сагай агротехникэ hайн мэдэхэ, тусхай мэргэжэл шудалhан хүнүүдтэ газараа даалгажа үгэбэл, ехэл hайн байгаа.

Манай звено нёдондонhоо эхилжэ, хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг болоо. Энэ түрүү онол аргые зүбөөр хэрэглэжэ шадабал, нилээд ашаг үрэтэйень ойлгожо абаабди. Гаргашын ашаг үрые үндэр ургасаар бусааха ёhотой ха юмбибди. Тэдэ үнэн байдалыень абаад үзэхэдэ, ажахы доторнай, ургаса үшөөл багаар абтана гэхэдэ алдуу болохогүй. Гол шалтагааниинь минии hанахада, совхоздо ажалай журам ехэл hула.

Байгаалиин үршөөл хайраар ургаса абтадаг бэшэ, хүнүүдэй оролдолгоhоо сэхэ дулдыдадагынь элитэ. Ушар иимэhээ ганса нэгээрээ хүдэлдэг луговодуудые хамтаруулжа, бригада, звено болгоод хамтын подрядай гуримда оруулхада ашагтай байхань мэдээжэ.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он), февралиин (1984 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд дотор мал ажалай продукци ехээр абаха, гүрэндэ худалдаха талаар бидэнэрэй урда ехэхэн зорилгонууд табигданхай. Эдээниие амжалтатай дүүргэхын тула нэн түрүүн ниитын адууhа малда хүсэд хүрэхэ үбhэ тэжээл нөөсэлхэ гээшэ мүнөөдэрэй нангин хэрэг болоно. Тиимэhээ бидэ, луговодууд сабшалангайнгаа ургасые саашадань улам дээшэлүүлжэ, үбhэ тэжээл ехээр абаха зорилго урдаа табяад, тэрэнээ бэелүүлхын түлөө тэмсэнэ.

А. ЦЫРЕМПИЛОВ,
Улаан-Үдын районой Оронгын совхозой луговод.

Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадай коллективүүдэй 1984 ондо бэелүүлхэ

СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД

Комсомолой бүхэ союзна габшагай барилгын — Байгал-Амарай түмэр замай коллективүүд партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн, барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ табан жэлэй гурбан жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргээ, харгы замай түсэблэгдэhэн участогуудые, байрын гэрнүүдэй ба соёлой-ажаhуудалай бүхы объектнүүдые барижа, ашаглалгада оруулаа. Тайшет-Хребтовая гэжэ түмэр харгын линидэ хоёрдохи зам бариха хүдэлмэреэ болзорhоонь, урдилан дүүргэhэн байна.

1984 оной ба бүхы арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсожо, КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) ба февралиин (1984 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдтэ бодото ажал хэрэгүүдээрээ харюусажа, Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадай коллективүүд гол түмэр зам табилгые болзорhоонь урид, Агуухэ Октябриин 67 жэлэй ой болотор дүүргэжэ, бүхы зам дээгүүр поезднуудай ябалгые хараалагдаhан болзорhоо нэгэ жэлээр урид нээхэ уялгануудые абаба.

40 миллион кубометр газар малтаха хүдэлмэреэ болзорhоонь урид дүүргэхэ, 300 гаран хүүргэ болон бусад барилга хэхэ, горнопроходческо хүдэлмэреэ апрель hарада түгэсхэхэ, Кодарай тоннель соогуур поезднуудай ябалгые июльдэ нээхэ. 134 километр утатай Бестужево-Дипкун гэhэн харгын участогые хараалагдаhан болзорhоо хоёр hараар урид ашаглалгада оруулха.

БАМ-ай барилгын оршон тойрондо ажаhуудаг ажалшадые транспортаар хангалгые hайжаруулха зорилготойгоор 630 километр утатай Тындэ—Чара участогта март hарада, харин 360 километр утатай Ургал-Меунчик гэжэ участогта пассажирска поезднуудай ябалгые октябрьда — Ленинскэ комсомолой мүндэлhэн үдэртэ нээхэ.

Шефтээ абаhан союзна ба автономито республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай коллективүүдтэй хамта шэнэ хото городуудые, hуурин тосхонуудые үргэлжэ дээрэнь болбосон түхэлтэй болгохо, түсэбөөр хараалагдаhан бүхы байрын гэрнүүдые, соёлой-ажаhуудалай объектнүүдые ашаглалгада оруулхыень хангаха. Локомотивуудые, вагонуудые заhабарилхын, ашаглахын тула баазануудые саашадань хүгжөөхэ, Усть-Кут — Нижнеангарск гэhэн участогые электрижүүлхэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ.

Үйлэдбэриин, технологическа ба ажалай жаяг журамые али бүхы талаарнь ээхижүүлхын, ажалаа бригадна гуримаар эмхидхэлгые саашадань дэлгэрүүлхын, эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые хурдадхахын, машина ба түхеэрэлгэнүүдые hайнаар хэрэглэхын түлөө хүдэлөөе үргэнөөр дэлгэрүүлhэнэй ашаар түсэбhөө гадуур ажалай бүтээсэ 1 процентээр дээшэлүүлхэ, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин өөрын үнэ сэнгые 0,5 процентээр хямдаруулха, энээнэй ашаар 1984 ондо түсэблэгдэhэн подрядна хүдэлмэрине болзорhоонь урид дүүргэхэ.

Түлишын-элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдые, барилгын материалнуудые бүри гамтайгаар, алмалтатайгаар гаргашалые хангаhан эмхидхэлэй техническэ бүлэг хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ, 1380 тонноhоо бага бэшэ хабтайлгагдамал металл, 6250 мянган тонно цемент, 7450 кубометр барилгын модо, 1220 тонно түлишэ, 2630 мянган киловатт-час электрын элшэ хүсэ алмаха.

Абаhан социалис уялгануудаа, арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тула бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэдэсээ, дүй дүршэлөө элсүүлхэбди гэжэ Байгал-Амарай түмэр замай барилгашад КПСС-эй ЦК-е найдуулна.

БАМ-ай барилгашадай коллективүүдэй, хүдэлмэрнишэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй ба алба хаагшадай суглаануyд дээрэ социалис уялганууд зүбшэгдэн хэлсэгдэжэ, баталагдан абтаба.

АЖАЛ ЯБУУЛГАНУУДАЙ ТОДОРХОЙ ПРОГРАММА

Манай гүрэнэй хүсэ шадалые бэхижүүлхэдэнь, совет хүнүүдэй hуудал байдалые улам hайжаруулхадань, совет профсоюзууд партидаа бүри үрэ түгэсөөр туhална. Мартын 23-да Москвада үнгэргэгдэhэн ВЦСПС-эй пленум дээрэ энээн тухай хэлсэгдээ. КПСС-эй ЦК-гай февралиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдhээ, Пленум дээрэ ба hунгагшадай урда нүхэр К. У. Черненкын хэлэhэн үгэнүүд соохи заабари зүбшэлнүүдhээ, тобшололнуудhаа үндэhэлэн гараhан зорилгонуудые зүбшэн хэлсэhэн байна.

ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ С. А. Шалаев элидхэл хэбэ. Профессиональна союзууд, ороной бүхы ажалшад КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэрине, К. У. Черненкын КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретаряар hунгагдаhые гүйсэд дүүрэнээр hайшаана, халуунаар дэмжэнэ гэжэ тэмдэглэгдээ. Пленумэй шиидхэбэринүүд, нүхэр К. У. Черненкын үгэнүүд доторхи заабари, зүбшэлнүүд, тобшололнууд хадаа совет профсоюзуудай ажал ябуулгануудай тодорхой программа болоно.

Партиин түсэбүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар профсоюзай организацинуудай бэелүүлхэ ажал ябуулгын гол шэглэлнүүд тодорхойлогдоо. КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленумэй захяа заабаринуудые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ, ороной Экономическа ба социальна хүгжэлтын 1984 оной түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлхэ гээшэ эгээл хойшолуулашагүй шухала зорилго болоно гэжэ тэмдэглэгдээ.

Байгша оной түрүүшын кварталда бүхы ажалша коллективүүдэй хүдэлмэриин дүнгүүдые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ, эрхимүүдэй дүй дүршэлые согсолхо, түсэбүүд болон социалис уялгануудай ямараар дүүргэгдэжэ байhые саг үргэлжэ хинаха эрилтэ пленум профсоюзай организацинуудай урда табиба. Апрелиин 21-дэхи бүхэсоюзна коммунис субботник үнгэргэжэ, тэрэниие габшагай ажалаар тэмдэглэхэ гэhэн Москвагай түрүү предприятинуудай үүсхэлые үргэнөөр дэмжэхыень пленумдэ хабаадагшад ороной бүхы ажалша коллективүүдые уряалба.

(ТАСС).

[...]Р-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

[...]ССР-эй Верховно Соведэй Президиум [...]

[...]сыпович Насыровые Буряадай АССР-эй [...] комитедэй Түрүүлэгшын орлогшоор [...]

[...]АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **Б. СЕМЕНОВ.**

[...]АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **И. ЧЕРНЯКОВ.**

[...] Соведүүдэй байшан, 1984 оной мартын 22.

ШАГНАЛ

Хэлхеэ холбооной арганиудые хүгжөөлгэдэ, ходо гаража байдаг хэблэл тараалгада габьяатай байhанайнь түлөө «Союзпечатиин» республиканска агентствын начальник Валентина Борголовна **Худугуевада Буряадай АССР-эй хэлхеэ холбооной габьяата хүдэлмэрилэгшэ** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ АЖАЛАЙ ҮДЭР

ЗУУТАНАЙ ЗЭРГЭДЭ

Зэдын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой Владимир Цыремпиловэй хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай бригада хонишод зуутанай зэргэдэ hаяхан оробо. Залуу хонишод түл абаха социалис уялгаяа дүүргэжэ, шэнэ амжалта туйлаба.

Тус коллектив hүүлэй хэдэн жэлэй туршада зуун эхэ хонин бүриhөө зуун хурьга абажа, гээлтэ хоролтодо оруулангүй түлжүүлээ юм. Байгша ондо абаhан хурьгадаа гарзада оруулхагүйн тула дүй дүршэлтэй сакманщигуудтай сугтаа шармайн оролдожо байнхай.

ВЛКСМ-эй райком энэ амжалтаарнь залуу хонишодые халуунаар амаршалаа.

Б. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

Загарайн районой Горхоной леспромхозой модо хэмжүүрлэн тайрадаг, вагондо модо ашадаг бригаданууд байгша оной түрүүшын хоёр hарын түсэбтэ даабаринуудаа, абаhан социалис уялгануудта үлүүлэн дүүргэжэ шадаа.

Модо хэмжүүрлэн тайрадаг бригадануудай дунда Николай Давыдович Классенай хүтэлбэрилдэг бригада эрхимлэбэ. Тус бригада хоёр hарынгаа түсэбтэ даабарине 174,2 процент, февраль hарын даабари 183,3 процент дүүргэhэн байна. Классенай бригада жэлэй эхинhээ 12231 кубометр модо хэмжүүрлэн тайраа. Энэнь бригадын бүхэли жэлэй социалис уялгануудай дүрбэнэй нэгэ хубиhаа дээшэ болоно.

Валерий Брунович Маузерай хүтэлбэрилдэг модо хэмжүүрлэн тайрадаг бригада классенайхидhаа дутуугүй ажаллана. Маузерай бригада үнгэрэгшэ хоёр hара соо 12433 кубометр модо хэмжүүрлэн тайраа. Тиигэжэ тэдэнэр түсэбөө 73,7 процентээр үлүүлэн дүүргээ.

Классенай, Маузерай даадаг бригаданууд саашадаа энэл хэмээрээ хүдэлөө hаа, жэлэйнгээ даабари август—сентябрь hарада дүүргэхэ аргатай.

В. Ф. Скардовай, В. С. Волгинай хүтэлбэрилдэг бригаданууд вагондо модо ашадаг бригадануудай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана.

С. ГУРОВ.

МҮРЫСӨӨНЭЙ АШААР

ТҮЛ АБАЛГААР ТҮРҮҮЛНЭ

«Первомайский» совхозой 3-дахи отделенидэ хонидой хурьгалга түлэг дундаа ябана. Байгша ондо эндэ эхэ хониноо түл ёhотой. Мүнөө үедэ хурьгад абтаад, гарза хоролтогүйгөөр тэнжээгдэжэ байна.

Тус отделениин хурьгалха хонидые харууhалжа байhан хонишодой дундаhаа В. Б. Бальчинов, залуу хонишон Н. Жамбалова, В. Цыренжапова, М. Алганаева гэгшэд ажалдаа амжалтатай.

Ажахын зоовет-мэргэжэлгэд, отделениие эрхилэгшэ гэхэ мэтэ түл абалгын үедэ хонишодто али болохо туhаламжа үзүүлхые оролдон, отаранууд дээгүүрээ ээлжээлэн ябана.

Тиихэдэ нютагай клубай директор С. Дашиева, хүгжэмэй hургуулиин багша Т. Тумашева гэгшэд агитбригада эмхидхээд, четверг бүхэндэ малшадта ошожо, концерт наада харуулна, лекци уншана, элдэб темээр мэдээсэлнүүдые хэнэ. Тиимэhээнь хонишод тэдэниие хүлеэжэ ядан угтадаг болонхой.

Б. ЖИМБЕЕВ.

Хэжэнгэ.

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭБЭ

Прибайкалиин райпотребсоюзай хүдэлмэрилэгшэд байгша оной нэгэдэхи кварталай түсэбые мартын 8-да дүүргэхэ гэhэн дээшэлүүлэгдэhэн уялга абаhан юм. Тэдэнэр зориhондоо хүрөө. Эдеэ хоолой «Березка» гэжэ магазиниие даагша В. Л. Ельцовагай хүтэлбэрилдэг коллектив жэлэй эхинhээ хойшо эршэмтэйгээр хүдэлнэ. Тэрэнэй даадаг магазин бүхы район доторoo эгээл эрхимүүдэй нэгэн гэжэ тоотой. Бэрхэ хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Ельцова районно болон Буряадай кооперативна холбоонуудай зүгhөө Хүндэлэлэй грамотануудаар болон үнэтэ бэлэгүүдээр нэгэнтэ бэшэ шагнагдаhан байна.

Тиихэдэ ажахын хэрэгсэлнүүдые худалдадаг магазинай коллектив мүн лэ hайнаар хүдэлнэ. Магазиниие даагша В. Ф. Панилова наймаалагша У. С. Серебренникова хоёрой габьяа тэндэ ехэ. Тэдэнэр түсэбтэ даабаринуудаа hараhаа hарада үлүүлэн, болзорhоонь урид дүүргэнэ, дүүргэхэшье байха.

П. ХАЛТАНОВ.

ҺАЙНААР ХАРУУҺАЛАА

Мухар-Шэбэрэй районой «Забайкалец» совхозой дүршэлтэй малшадай нэгэн Валентина Иннокентьевна Кузнецова нарай тугалнуудые харууhалдаг юм. Тэрэнэй даадаг бүлэг 16 тугалай шэгнүүрынь үнгэрэгшэ hарада сүүдхэ бүридэ дунда зэргээр 923 граммаар нэмэhэн байна.

Энэ амжалта Валентина Иннокентьевнада хүнгэхэнөөр туйлагдаагүй. Олон жэлдэ мал ажалда хүдэлжэ олоhон дүршэл, шадабариинь аша үрэ болоно. Мүн лэ нарай малаа зүбөөр харууhалhанай, эдеэлүүлhэнэй ашаар иимэ үндэр дүн туйлагдаа.

Хамтын хэрэгэй түлөө хододоо оролдожо ябадаг нүхэр Кузнецова даалгагдаhан хүдэлмэридөө эзэн ёhоор хандадаг, тугал бүхэнөө hайнаар харууhалжа шададаг байна.

В. ХУДАЕВ.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ДУТАГДАЛАА УСАДХАХА, УРАГШАТАЙ ХҮДЭЛХЭ

Худөө ажахые саашадань улам хүгжөөхэ хэрэгтэ Хэжэнгын районой ажахынууд [illegible] урагшатай [illegible]. Энэ ушараар яһала шүүмжэлэгдэһэн байна. Илангаяа үхэр малай, хонидой ашаг шэмэ һайжаруулха, таряанай, таримал ногооной ургаса дээшэлүүлхэ, таряаланай һайнаар элдүүрилхэ, тэрэнээ үтэгжүүлхэ талаар зарим ажахынууд горитой хүдэлмэри хэгдэнэгүй байна бшуу. Тэдэ юундэ [illegible] газартай, нэгэ адли сагай уларилтай байһан аад, зарим ажахынууд жэлэй дүнгөөр олзотой, нүгөөдүүлынь гарзатай гараха болохо юм? Гэхэ мэтын, мүн бэшэшье асуудалнуудаар КПСС-эй Хэжэнгын райкомдо болоһон партиина ажахын эдэбхитэдэй суглаан дээрэ шанга хөөрэлдөөн болобо.

«КПСС-эй ЦК-гай февралиин (1984 он) Пленумэй дүнгүүд ба КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ соо тодорхойлогдоһон заабари болон тобшолонуудые үндэһэлэн, районой партиина организацинуудай [illegible] зорилгонууд тухай» асуудалаар партиин районой нэгэдэхи секретарь Л. Ц. Цыдыпов элидхэл хэбэ.

— Партиин [illegible] даабаринуудые дүүргэхын тула районой ажалшад хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудые эдэбхитэйгээр элирүүлжэ, энэ жэлдэ бүришье үрэтэйгээр хүдэлхэ зорилготой, — гэжэ элидхэгшэ тэмдэглэбэ. — Бүхы ажалша коллективүүд угтамжын түсэб социалис уялгануудые абаһан юм. Түсэбһөө гадуур 1 процент ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха даабари 0,5 процентээр [illegible] хорооҳо гэһэн тэдэнэй гол зорилго болоно.

Продукциин үнэ сэн хямдаруулхын хахад процентынь юун гэжэ [illegible], районой худөө ажахын үйлэдбэри дээрэ тоолоходо үзэбэл, 101,4 мянган түхэригөөр гаргаашаһыень хорооходо, харин ажалай бүтээсэ 1 процентээр дээшэлүүлбэл, 203,0 мянган түхэригэй нэмэлтэ продукци абтаха болоно. Энэмнай районой экономикые саашадань хүгжөөлгэдэ горитойгоор нүлөөлмөөр тэгшэ ялиг болоно бшуу.

Районно партиина организациин абаһан хэмжээнүүдэй ашаар мал ажалай продукци үйлэдбэрилхэ талаар яһала хубилалтанууд болоһо эхилэбэ. Хоёр һарын дүнгүүдээр, гүрэндэ һү тушаалга нэдэндэхиһээ 20 процентээр дээшэлбэ. Эндэһээ тоолоод үзэхэдэ, энэ эршээр яба хадаа ганса нэгэдэхи кварталай түсэб дүүргэгдэхэ бшуу, мүн бүхы жэлэй түсэб бэелүүлэгдэжэ болохо. Юуб гэхэдэ, олохон совхозууд тэжээлээр хүсэд хангагданхай, үхэр малай тоо хэм соогоо, материальна арга боломжонууд бии. [illegible]

Мүнөө үедэ хонишодой түл абалгын халуун хаһа үшөөл үргэлжэлһөөр. Байгша оной [illegible] бэлэдхэл яһала һайнаар бэлдэгдэһэн гэжэ тэмдэглэмээр. Тиимэһээ олон хурьгад түрэжэ абтаха зорилготой. Илангаяа Загатайн, Чисаанай, «50 лет Октября» совхозуудта түл абалга [illegible] үүргэнэ. Түрүү хонишод Н. Б. Ербаев, Д. Э. Нохосорова, И. Д. Жамбалова гэгшэд «зууланай» тоодо ороо, үшөө угтамжын түсэб абажа хүдэлнэ. Эдэ нүхэдэй зэргэдэ [illegible] хонишод үшөө [illegible].

Гэбэшье малай үбэлжэлгэ [illegible] дутуу дундануудтай. Илангаяа тэжээл бүрдүүлхэ дээр [illegible], минеральна тэжээлнүүд, [illegible] сад хэрэглэгдэнэгүй. Энэ ушарта тэжээлэй тон шухала байһан [illegible] үнэ сэнтэй [illegible] бэлэдхэгдэжэ байна. [illegible]

Гүрэнэй мяха тушааха түсэб дүүргэлгэдэ, партиина организациин [illegible] хэмжээ абуулагданагүй. Мяха тушаалга нэгэ гэр [illegible] байдал тэгшэ hаа, [illegible] түсэб дүүргэгдэхэ.

Ушарынь гэхэдэ, залуу малые үүргэлхэ, түлжүүлхэ технологи тон бургуугаар хэрэглэгдэнэ, түрэхэ үеэлдэ түлаахын [illegible] [illegible] гүй, мүн профилактори, түлалдаг таһаг соо [illegible] байдалтай. Ахамад ба дунда шатын мэргэжэлтэдэ, бригадиратта, МТФ-нүүдые даагшадта [illegible] хэрэгтэй байна. Малай [illegible] [illegible] хонишод ашаг [illegible].

Зарим газарта мал тураха, элэж үбшэнгээ диилдэжэ. гарзада ороно бшуу. Гүрэндэ тушаагдаха малай дунда зэргын шэгнүүр сэхэ биргүй байна. Илангаяа Могсохоной, Худаанай совхозууд туранхайгаар малаа тушаана. Энэ юун тухай хэлэнэб гэхэдэ, тус ажахынуудта, мүн бэшэшье газарнуудта мал шахан таргалуулха бааза бүтээжэ үшөөл һураагүйһөө болоно.

Хэжэнгын райондо эбэртэ бодо мал шахан таргалуулха ажахынууд хоорондын нэгэдэл «Первомайский» совхозые болгонхой юм. Эндэмнай яһала барагаар хүдэлмэриеэ эхилэнхэй. Гэбэшье совхозой директор Д. Б. Борбоевэй хэлэһээр, энэ ажахы гүйсэд хүсэндөө орожо, түргэн саг соо мал шахан таргалуулдаг болохын тула тусхай байрануудые, талмайнуудые бариха, түрүү онол аргануудые хэрэглэхэ шухала.

Мүн гүрэндэ тушаадаг һүнэй шанар үшөөл муу зангаараа. Энэ ушар нэн түрүүн фермэнүүд дээрэ ариг сэбэрые сахяагүй дээрэһээ болоно, мүн шүүрдэдэг материал хомор, зарим тээ һү шалгалгын лаборатори хүдэлнэгүй.

Мүнөө механизаторнууд болон таряан ажалай бусад хүдэлмэришэдэй харюусалгатай хаһа эхилбэ. Хабарай тарилгада һайнаар бэлдэжэ, тэрэнээ эмхитэйгээр, һайн шанартайгаар үнгэргэхэ эрилтэ табигдана.

Энэ кампаниие эмхидхэл ехэтэйгээр үнгэргэхын тула партиина организацинууд совхозууд бригаданууд, звенонууд соо ябуулагдаха хүдэлмэридэ анхаралаа хандуулжа, тодорхой шиидхэбэринүүдые шууд абаха, хүдэлмэриин хүсые, үрэһээ, техникээ, үтэгжүүлгээ бодомжотойгоор, гээлтэгүйгөөр хэрэглэхэ тон шухала болоно.

Мүнөө район соо тарилгын ба хүрьһэ элдүүрилгын техникэ булта заһабарилагданхай. Машина болон тракторнууд. комбайнууд апрелиин 1-дэ булта бэлэн болохо юм. Гэхэтэй хамта, хүсэ ехэтэй К-700, Т-150 түхэлэй тракторнуудта орёо, холбоо агрегадуудай хоморһоо боложо, мүнөө болотор тэдэнэр заһабарилгаһаа гаранагүй.

Хэды тиимэ байбашье бэлэн болоһон техникые шалгажа үзэхэдэ, зарим ажахынуудта энеэндэ хайша хэрэгээр хандажа, дутуу заһабалаад, тэрэнээ дүүргэһэндэ тоолодог ушарнууд үзэгдэнэ. Мүнөө РАПО-гой совет, Госкомсельхозтехникын районой нэгэдэл, совхозуудай инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд үлэһэн саг соо шангаар. эршэтэйгээр хүдэлхэ болоно. Гадна ажахынуудай хабарай тарилгын үедэ хэрэглэхэ түлишэ-тоһололгын материалнуудаа нөөсэлөөдүй байһандань һанаа зоборитой. Тиихэдэ зарим ажахынууд наг шэбхээ полинууд дээрэ гаргажа үрдеэгүй, минеральна үтэгжүүлгэ ехэ хашанаар асарна, Мүн уһа урадхуулха гидротехническэ ханаабууд заһабалагдаагүй байһаар, Уһалууриин системэнүүдэй управлени, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд сабшалан таряалангаа дарь түргэн уһалжа эхилхэ хэмжээнүүдые абаагүй һаа, оройтохонь гээшэ. Уһа булэдэг станци, уһа сасадаг машинануудта хүдэлхэ харюусалгатай хүнүүдые табиха саг болоо ха юм. Ерээдүйн таряанай ургасын найдамтай үндэһэ һуури табихын тула, тэрэнээ жэшээ болгомоор бэлдэжэ, эмхитэйгээр үнгэргэхын тула партиина комитедүүд социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ уялгатай бшуу.

Район соо овощ, хартаабха ургуулха асуудал хүсэд дүүрэн шиидхэгдээдүй гэхэдэ болохо. Тиимэһээ овощ ургуулдаг звенонуудые эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Дээрэ хэлэгдэһэн зорилгонуудые бэелүүлхэ арга боломжонууд район соо бии.

Хараалагдаһан зорилгонуудаа урагшатайгаар бэелүүлхын түлөө үзэл сурталай, нийтын-политическэ хүдэлмэриин ашаа үрэтэйгөөр, эдэбхитэйгээр ябуулха, кадрнуудые зүбөөр хэрэглэхэ гээшэ гол асуудалнуудай нэгэн болоно.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаһан Могсохоной совхозой парткомой секретарь, В. Г. Ширабон худөө ажахын гол һалбаринуудай нэгэн болохо мал ажалда коммунистнуудые олоор томилхо, жэлһээ жэлдэ гарзалдаг хонин ажалаа урагшань татаха хүдэлмэри хэжэ байһан тухай мэдээсэбэ. Чисаанай совхозой хоёрдохи отделениие эрхилэгшэ А. К. Елистратов үгэ хэлэхэдээ, совхозойнгоо үнгэрһэн жэлдэ ямар олзотой гараһан тухай, таряан ажалда бригадна подрядай арга нэбтэрүүлжэ, амжалта түйлаһан тухай тэмдэглээ. Мүнөө үедэ техникэ заһабарилгада запчастьнуудай дутамаг байһан тушаа ажаглалта хэбэ.

Район соогоо таарамжатайгаар хүрьһэ хамгаалха арга нэбтэрүүлэгдэжэ, ямар ургамалнуудые ажахынуудай тарибал һайн байнаб, тиихэдэ зарим ажахынуудта ушарһан алдуу эндүүнүүдые тэмдэглээд, шэнэ гуримаар газараа элдүүрилхэ, тарилгын хүдэлмэриие заабол эмхитэйгээр ябуулха зорилготой байһан тухай худөө ажахын управлениин ахамад агроном Д. С. Дашиев тогтобо. КПСС-эй райкомой бюрогой гэшүүн, «50 лет Октября» совхозой түрүү һаалишан Д. Ц. Демидова угтамжын түсэб абажа, үнеэн бүриһөө 2 мянга гаран килограмм һү һаахаб гэжэ хэлээд, саашадаа район соогоо һү һаали дээшэлүүлхэ, шанарыень һайжаруулха гэбэл, фермэ бүхэниие оньһожоруулха, эмхидхэл һайнтайгаар ажаллаха, ариг сэбэрые сахиха ёһотойбди гэжэ дурадхал оруулба.

Энэ жэлэй үнгэрһэн һаранuудта районой ажахынууд урда жэлнүүдэйхидэ орходоо яһала һайн дүнгүүдтэй гараа, тиимэһээ абаһан эршээ алдангүй, урдаа табиһан зорилгонуудаа оролдосотойгоор бэелүүлхын түлөө Хэжэнгын районой партиина организаци, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, ажалшад бүхы арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэхэ зэргэтэй.

Ц. ВЛАДИМИРОВ.

Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тоосоото-һунгалтын суглаан болоожо үнгэрбэ. Энэ суглаан дээрэ колхозой правлениин түрүүлэгшэ А. М. Холбоев тоосоото элидхэл хэһэн байна. Суглаанда республикын худөө ажахын министрэй орлогшо А. С. Ошоров, КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь В. Д. Таханов, районой агропромышленна нэгэдэлэй түрүүлэгшэ А. А. Сымбелов гэгшэд хабаадалсаа.

Колхозуудай тоосоото—һунгалтын

ГЭЭГДЭЛЬЭЭ ГАРАХААР ХАРА[...]

Колхозой ажалшад үнгэрһэн жэлдэ тон муугаар хүдэлжэ гараа гэжэ элидхэл доторо тэмдэглэгдээ. Нёдондо, мүн арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада худөө ажахын продукци худалдаха нэгэшье түсэб дүүргэгдээгүй.

Газар таряалангай хүдэлмэриин дүнгүүдһээ бусад һалбаринуудай, илангаяа мал ажалай хүгжэлтэ сэхэ дулдыдадаг гээшэ. Үнгэрһэн жэлдэ колхоз 46920 центнерэй орондо 30430 центнер ороохо таряа үйлэдбэрилһэн байна. Энэнь 1982 онойхиһоо 4490 центнерээр бага болоно. Ороохо таряа эгээн ехээр ургуулдаг Шанаагай болон Тоорын отделениинүүдэй тракторно-таряан ажалай бригаданууд гектарай оройдоол 10,6—10,9 центнер ороохо суглуулаа. Хартаабха тус ажахыда 13 мянган центнерэй орондо оройдоол 5300 центнер хуряагдаһан байна. Харин овощ бүришье бага, 10 гектарһаа 60 центнер огородой эдеэ суглуулаа. Юун дээрэһээ иимэ байдал тохёолдооб? Элидхэл доторшье, тэрээн тушаа үгэ хэлэһэн хүнүүдшье олохон шалтагаануудые дурдаһан байна.

Эгээл гол шалтагаануудай нэгэниинь гэхэдэ, техникэ, машинаяа хараалһан саг соогоо заһабарилжа шадаагүй. Хабарай тарилгын хүдэлмэриин эхилхэдэ, техникээ наража муу шанартайгаар заһабарилаа бшуу. Энээнһээ боложо, трактор, машинануудынь эбдэржэ, тарилгынгаа хаһа сагыень нилээд оройтуулаа. Үнгэрһэн жэлэй зуниинь ехэл хура бороотой, хүйтэн байһан дээрэһээнь орой тариһан ороохото ургамалнууд хуряагдаха сагайнгаа дүтэлхэдэ, ногоон зандаа байгаа. Энээн дээрэһээ таряа хуряалгаяа орой эхилжэ, октябрь һарын һүүл багаар арай шамаи дүүргэһэн, ороохо таряагаа ехээр гээлтэ хоролтодо оруулһан байна.

— Манай колхоз техникээр ялала һайн хангагданхай, — гэжэ ажахын ахамад инженер-механик А. А. Халудоров хэлэнэ. — Тоолоод үзэхэдэ, колхозник бүхэндэ мориной хүсэн хүртэнэ. Урданайхяар һаа, эды олон морнтой хүн юу хэхэ байгааб?! Теэд бидэ энэ техникээ хүсэд хэрэглэнэгүйбди. Бии байһан тракторнуудаа тон багаар хэрэглэнэбди. Юундэб гэхэдэ, эдэмнай эбдэржэ урагшаа ябанагүй, тиигэжэ үнэтэ сагаа гээнэбди. Техническэ харууһалалгын пункт бии болгохоор саг хүрэжэ ерээ. Техникэмнай муугаар хадагалагдана. Шанаагай болон Зүүн-Мүрэнэй отделениинүүдтэ тракторнуудые табиха гаражгүй байнабди. Механизаторнуудай тоһо, түлишэеэ үлүү ехээр гаргашална. Нефтебаза бариха байгаабди. Саашадаа бүхы техникээ үбэлэй үедэ заһабарилжа дүүргэдэг болое.

Энэ шалтагаанһаа гадна, тус ажахыда һүүлэй 2—3 жэлэй туршада газар таряалангай хүдэлмэриин шанарынь муудаа. Энээн тушаа үнинэй колхозник гүүд Дээдэ-Тоёогой залуу мал шахан таргалуулгын баазые даагша Д. С. Матуев, Шанаагай отделениин механизатор А. Л. Мантуров гэгшэд сэдьхэлээ хүдэлгэн шүүмжэлээ. Тарилгын газар жэгдэлэгдэнэгүй, газараа гүйхэнөөр хахална. Механизаторнуудай дунда ажалай журам тон һула. Тэдэнэр ажалдаа орой гарана, үдэшэлэн эртэ орхино. Колхозой правлени энэ талаар шанга эрилтэ табинагүй.

Муу ургасын үшөө нэгэ шалтагаан гэхэдэ, органическа болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые урданайхида орходоо газарайнгаа хүрьһэндэ багаар оруулнабди. Тиимэһээ үтэгжүүлэнгүй байхын аргагүй. Урдандаа гектар бүхэнһөө 16—17 центнер таряа абадаг байхадаа, газарайнгаа хүрьһэндэ 1200 тонно хүрэтэр минеральна үтэгжүүлгэнүүдые оруулдаг байһанбди. Һүүлэй жэлнүүдтэ 500 тонно хүрэтэр доошолонхой. Гэхэтэй хамта эндэ аммиагтай уһа оройдоошье хэрэглэхэеэ болигдоо.

Мүн энэ суглаан дээрээ колхозник гүүд хамтын подрядай гуримда ороходоо, ямар алдуу эндүүнүүдые гаргаһанаа элирүүлбэ. Үнгэрһэн жэлдэ шэнэ гуримаар хүдэлхэ 9 звено байгуулагдаһан юм. Теэд тэдэ һайн үрэ дүнгүүдые түйлаагүй. Эгээн ехэ алдуунь гэхэдэ, звенонуудта гэшүүн бүхэнэйнгөө үдэрэй туршада хэһэн хүдэлмэриие бүридхэн бэшэдэггүй байгаа. Тиимэһээ салин хүлһөө абахадаа, ажал хэһэншье, хээгүйшье, оролдожо хүдэлһэншье, хүдэлөөгүйшье хүнүүд булта адляар салингаа хубаажа абаа ха юм. Энээндэ түсэблэлгын-экономическа таһаг зэмэтэй. Мүн энэ шэнэ гурим нэбтэрүүлхэһээ урид бэлэдхэлэй ба ойлгуулламжын хүдэлмэри оройдоошье ябуулагдаагүй.

— Юрэдөө манда хэншье ерэжэ хөөрэлдөө үнгэргэдэггүй байгаа, — гэжэ Шанаагай тракторна бригадые даагша Т. Б. Тыкшеев мэдүүлбэ. — Хубүүд һайнаар хүдэлөө. Гансал эмхидхэлэй хүдэлмэри муугаар ябуулагдаа. Түбэйнгөө МТМ-дэ ерэжэ, техникээ заһабарилха болоходоо автобус хүлеэжэ, үдэрөө баранабди. Хамтын подрядай гуримаар хүдэлхэдөө, техникэмнай хүртэнэгүй. Хартаабха болон овощ ургуулха звенонуудай ороохо таряа ургуулагшадһаа тракторыень саг зуураар эрихэ, гуйха баатай болоно. Энээн дээрэһээ нэгэ тракторна бригадын бааза дээрэ гансашье ороохо таряа бэшэ, мүн бусад ургамалнуудые ургуулха комплексно нэгэ звено байгуулаад, хамтын подрядай гуримаар хүдэлгэхэ байгаабди, — гэбэ.

Эдэ бүгэдэ дутагдалнууд дээрэһээ үйлэдбэрилһэн продукциин өөр[...] лээд дээшэ[...] үнгэрһэн [...] һэн нэгэ [...] өөрынь үн[...] хартаабхын [...] щой 38 ту[...] дээрэһээ аб[...] үнэтэй про[...] лэгдэһэн бо[...]

— Манда[...] һолоомон х[...] гэжэ Зүүн-М[...] линин комп[...] Е. Д. Сарга[...] шэн хэлсэл[...] хадаа хэлэб[...] цех хүдэл[...] заһабарилга[...] анхаралаа [...] Эдэ бүгэдэ [...] муугаар ну[...] лэймнай [...] бэлшээри [...] лоо.

Тоорын [...] лэгшэ А. Л. [...] үгэеэ мал [...] һан дутагда[...] ба. Тэрэнэй [...] ёһоор, колх[...] гэжэлтэд б[...] нэ. Фермэ [...] үүлтэр һай[...] шэмыень н[...] муугаар яб[...]

Барилгаһа[...] хүгжэлтэ б[...] байна. Илан[...] лай олохон [...] шье оньһож[...] гагүй хүүш[...] байна. Мал[...] гэр байрану[...]

Мүн лэ [...] хын ахамад [...] Түрбянов, [...] ленинн парт[...] низацин се[...] Холбоев, по[...] Ш. С. Хо[...] прокурор А. [...] шэд ажалай [...] журам һайж[...] лис зөөрид[...] хандаха, тү[...] нуудаа зааб[...] һэн урлата[...] гуудта ханд[...]

Колхозой [...] рүүлэгшээр **Холбоев** һү[...]

МАЛАЙНГАА ҮҮЛТЭР ҺАЙЖАРУУЛ[...]

ҮЛЬДЭРГЫН «Коммунизм» колхоз Яруунын районой томо ажахынуудай нэгэн юм. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд правлениинһээ гэшүүдтэ, ахамад болон дунда шатын мэргэжэлтэдтэ түшэглэн нютагтаа гол түлэб эрхилэгдэдэг мал болон таряан ажалай һалбаринууд дээрэ худөө ажахын түрүү дүн дүршэл дэлгэрүүлжэ, ажахынгаа экономикые саашадань хүгжөөхэ талаар багa бэшэ хүдэлмэри ябуулна.

Һаяхан болоһон колхозой тоосоото суглаанда ажахын гэшүүд олоороо сугларжа, үнгэрһэн жэлдэ хэһэн бүтээһэн ажалайнгаа дүнгүүдые сэгсэлэн, байгша оноойгоо хараа зорилгонуудые тодорхойлоо. Дурсагдагша асуудалаар колхозой правлениин түрүүлэгшэ Цырен-Доржо Цыбикжапович Доржиев дэлгэрэнгы элидхэл хэбэ.

Республикын түрүү ажахынуудай жэшээгээр, мүн худөө ажахын дээдэ органуудай зууршалгаар нёдондо жэлэй апрель һарада колхозой һү һаалиин фермэ хамтын подрядта оруулагдаа һэн. Тиигэжэ түбэй фермэдэ һү һааха поточно-цеховэ арга нэбтэрүүлэгдээ. Гэбэшье ажахы һү, мяха абаха түсэбүүдээ дүүргэжэ шадаагүй. Эндэ ниитынгээ малай үүлтэр һайжаруулха болон һаалиингаа һүрэгые саг соонь зүбөөр илгажа абаха хэрэг муугаар эмхидхэгдэһэн, нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, ажахын зоотехническэ албан хангалтагүйгөөр хүдэлһэн байна. Түсэбэй ёһоор һаамхай үнеэн бүриһөө 1846 литр һүн абтаха ёһотой һаа, жэлэй туршада 1354 литр һаагдаһан байба. Энээнэй хойшолонгоор колхоз бүхы дээрээ 1982 онойхиһоо аяар 500 центнер һү багаар абаа. Харин мяха абалга урда жэлэйхидэ орходоо зарим тэды үлэмжэтэй байгаа гэхэ гү, али 643 центнерээр ехэ болоһон.

Нёдондо жэлэй май һарада 716 толгой залуу болон һубай малһаа бүридэһэн шахан таргалуулгын табан гүүртэ Нохоони гэжэ холын тунга бэлшээридэ эльгээгдэһэн байгаа. Бэлшээриин зуун үдэрэй дүнгөөр үхэршэд соонһоо Галина Цыдыповна Навданова эгээн ехэ шэгнүүр түйлаа һэн.

Хонишодой ажалай жэлэй дүн августын эхээр сэгсэлэгдоо юм. Үльдэргын хонишод урда жэлэйхиһээ 1000 толгой хурьга олоор абаһан, 51 центнерээр ехэ ноопо хайшалһан байба. Үнинэй хонишон Цыренжап Цыдыповна Цыденжапова 100 эхэ хониин бүриһөө 100 хурьга, хониин бүриһөө 3,420 килограмм ноопо хайшалжа, социалис мүрысөөндэ нютаг соогоо эрхимлээ. Тиихэдэ Ц. Б. Доржиевагай, Л. Т. Дубчиновагай, Д. Ш. Бадмацыреновэй болон бусадай хүтэлбэрилдэг отаранuудта түл абалга муу бэшэ байгаа. Мүн Ц. Д. Жамбаловай, Ц. Б. Доржиевай, Л. Т. Дубчиновай, Ц-Д. Д. Цыдыновэй, И. Ц. Цыреновэй, Д. Ш. Бадмацыреновэй, Н-С. Дашанимаевай, О. Д. Дамбаевай отаранууд ноопо абаха түсэбүүдээ дүүргээ һэн.

Гадна ажахы эбэртэ бодо малай, хонидой болон адуун һүрэгэйнгөө түл түрэсөөр түсэбөө дүүргэбэшье, бүхы түрэлэй малнаа олон толгой гарзада оруулһан байна. Энэ ушар зарим малшадай, зооветеринарна мэргэжэлтэдэй гэмээр болоо.

Худөө ажахын үйлэдбэриие саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ шухала үүргэтэй газар таряалангай болон үбһэ тэжээлэй ургасые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ажахын захиргаан зарим тэды ажал ябуулаа гэжэ суглаан дээрэ тэмдэглэгдээ. Нёдондо апрель һарада эндэ подрядна аргаар хүдэлмэрилхэ таряан ажалай болон үбһэ тэжээл ургуулха хоёр бригада эмхидхэгдээ һэн. Тиигэжэ тарилгын хүдэлмэри агротехническэ тааруу болзорто һайн шанартайгаар хэгдээ һэн. Мүн нютагай лугомелиоративна отряд С. Б. Алимасовай хүтэлбэри доро полинуудта, мүн нуга сабшалангуудта минеральна болон нютагай үтэгжүүлгэнүүдые саг соонь тараагаа юм. Эдэ бүгэдын ашаар нёдондо Үльдэргэ нютагта һая наашашье үзэгдөөгүй оаян ороохо таряан, үбһэ, һолоомон хуряагдаа. Тэдэниие ургуулха, хуряаха хэрэгтэ шударгыгаар ажаллаһан олохон нүхэд хүдэлһэнэйнгээ зэргээр ехэ олзо түлөөһэндэ хүртөө юм. Онсолон хэлэхэдэ, үнгэрһэн зун Үльдэргын нуга сабшалангуудһаа хамта дээрээ 23.195 центнер гэхэ гү, али урда жэлэйхиһээ 5 мянган центнер ехэ үбһэ тэжээл хуряагдана. Эндэ С. Б. Алимасовай, В. Жамбаловай Г. Я. Климовэй, В. Е. Климовэй хүтэлбэрилдэг үбһэ хуряалгын оньһожоруулагдамал, Д. З. Цыдыповэй, Л. Т. Дубчиновай, О. Д. Дамбаевай, Ц. Б. Жамбалдагбаевай звенонууд илангаяа эршэмтэйгээр ажаллажа гараһан байна.

Үйлэдбэриин бүхы хүшэр ажал оньһожоруулагданхай. Колхоз меха[...] лон инже[...] хүдэлмэрилэ[...] хангагданхай[...] дэ гэнжэтэ [...] трактор, [...] ехэтэ зургаа[...] томашина, [...] лос хуряаха[...] рэшэлэн га[...] тарилга хэх[...] никэ үгтэ[...]

КПСС-эй [...] риин (1083 [...] шиидхэбэри[...] колхоздо [...] сые нэгэ пр[...] лүүлһэн үш[...] ган түхэриг[...] продукци аб[...] дукциин өөр[...] процентээр [...] лүүлбэл, 10[...] ригэй алмаа[...] тэй.

Байгша [...] бүхы үйлэд[...] ческа боло[...] тоололгын [...] риие улам [...] дукци үйлэ[...] хэхэ, тэрэ[...] сэнгые доо[...] элидхэлшэ [...] лээ.

«Коммуни[...] д. жэлнүүд[...] ондо 577 [...] барилга х[...] байрын 673 [...] талмайтай [...] хадагалха [...] хэ мэтэ аш[...]

Суглаанай [...] Буряадай [...] дын хэрэг[...] Н. В. Бут[...] Яруунын [...] секретарь [...] хоёр хабаад[...] лээ.

Б. [...]

ЕРЭХЭ ЖЭЛЭЙ ТООСООГООР

«Туяана» гэжэ оёдолой нэгэдэлэй эгээл хүндэтэй хүнүүдэй тоодо Екатерина Романовна Николаева үнихэнэй оролсодог юм. Тэрэ хори гаран жэлэй туршада оёдолшоноор хүдэлхэдөө, баян дүршэлтэй болоһон, тэрэнэйнгээ нюусануудтай залуушуулые танилсуулжа ябадаг. Оёһон зүйлнүүдынь түрүүшын шалгалтаар абтадаг байна.

Екатерина Романовна түсэбтэ табан жэл бүхэндэ үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ, даабаринуудаа, абаһан социалис уялгануудаа холо үлүүлэн дүүргэдэг заншалтай. Тиигэжэ тэрэ 1975 ондо РСФСР-эй Нютагай министерствын Хүндэлэлэй самбарта оруулагдаһан алдартай. Шэн габьяата ажалайнгаа түлөө нүхэр Николаева Ажалай Улаан Тугай орденоор, Хүндэлэлэй олон грамотануудаар шагнагдаһан байна.

Мүнөө үедэ түрүү оедолшон ерэхэ жэлэй май һарын тоосоогоор хүдэлнэ, халаан бүхэнэйнгөө даабари 145 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Нигэжэ Н. Р. Николаева байгша онойнгоо түсэбые ноябриин 7-до дүүргэхэ хүсэлэнтэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. Р. Николаева.

А. ШОНЖОЛОВОЙ фототекст.

ТҮСЭБҮҮД БА ТҮЙЛАЛТАНУУД

Россин Хара бэшэ хүрьһэтэй газар: зорилгонуудые шиидхэлгын харгы замуу[...]

Россин Федерациин Хара бэшэ хүрьһэтэй газарай зоно 60 миллион хүн зонтой 29 область болон автономито республикаһаа бүридэдэг, харин зонойнь 80 процент хото ба хүдэлмэришэдэн поселогуудта ажаһуудаг байна. Хара бэшэ хүрьһэтэй нютагта ороноймнай индустриин ба соёл гэгээрэлэй ехэ ехэ түбүүд — Москва, Ленинград, Горький гэхэ мэтэ оршодог. Үнэндөө республикымнай промышленна предприятинуудай хоёрдохи бүхэниинь лэ эндэ байрлана.

Тиигэбэшье Хара бэшэ хүрьһэтэй нютаг түнлай ехэ — 46 миллион гектар худөө ажахын эдлүүриин газартай, тэрэнэй 32 миллион шахуунь таряанай газар юм. Энэмнай — нэгэ талаһаа, нүгөө талаһаа муу үрэжэлтэй газар болон һүүлэй жэлнүүдтэ худөөгөөрхидэй город руу ябашадаг болоһонһоо уламжалан, хүдэлмэришэдэй хүсэн дуталдана. Газар ба мал ажал эршэмтэйгээр эрхилхэ мүнөө үеын эрилтые дүүрэн хангахын түлөө колхоз, совхозуудай болон ондоошье худөө ажахын предприятинуудай (бүхыдөө 10 мянгаад) материальна-техническэ бааза мүнөө дээрээ гүйсэд бэхижүүлэгдээгүй байна.

РСФСР-эй Хара бэшэ хүрьһэтэй газарай зонодохи худөө ажахые эршэмтэйгээр хүгжөөхэ комплексно программа зохёохо үедөө эдэ мэтые бултыень хараада абаһан байгаа. Тэдэниие бэелүүлхэ хүдэлмэри 9 жэлэй турша соо хэгдэнэ. Тиимэ ехэ болзор бэшэшье һаань, зарим тэды дүн гаргамаар.

Программаар хараалагдаһан бүхы ажалаа бэелүүлхын түлөө 1975—1982 онуудта 51,2 миллиард түхэриг хэрэгтэй байгаа, энэмнай урда тээхи 8 жэлэйхидэ орходоо хоёр дахин ехэ болоно. Тэрэ худөөгэй социальна асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, худөө ажахыда хими нэбтэрүүлгэдэ, шанаржуулгада, малай тэжээл бэлэдхэлгэдэ, ургаса ургуулгын мүнөөнэй үйлэдбэриин баазануудые бии болголгодо нэн түрүүн шэглүүлэгдээ һэн. Тусхайлбал, РСФСР-эй Хара бэшэ хүрьһэтэ зонын колхоз, совхозууд 1976 онһоо 1982 он болотор 480 мянганһаа дээшэ трактор, 128 мянган таряа хуряаха комбайн, 218 мянган ашаанай автомобиль, малай фермэдэ хэрэглэгдэхэ олон тоото техникэ болон түхеэрэлгэнүүдые абаһан байна.

Эдэ түйлалтануудта газарай үрэжэл дээшэлүүлхэ талаар ехэ ажал хэгдэнэ. 1976—1982 онуудта Россин Хара бэшэ хүрьһэтэ нютагай колхоз, совхозууд 31,4 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ (шэмэтэ бодосуудаар), 1,2 миллиард тонно наг шэбхэ болон ондоошье органическа үтэгжүүлгэнүүдые, 22,3 миллион гектар хужарлиг газарта извеосхо оруулһан байна. Тэрээнһээ гадна, үргэн далайсагай шаваржуулгын хүдэлмэри ябуулагдаба. Мүнөө дээрээ Хара бэшэ хүрьһэтэ нютагай ажахынууд 3 миллион гектар хатааһан, 800 мянган гектар уһалууриин худөө ажахын газартай байна. Энэнь газар ажалай хүдэлмэриие нилээд тогтууритай болгоо. Уһалууриин газар дээрэһээ абтаһан ургамалай валова продукциинь сэн 1975 онһоо 1982 он хүрэтэр 387 миллионһоо 640 миллион түхэригтэ хүрэжэ, 65 процентээр ургаа, тиин тэдэнэй талмай имагтал 36 процентээр дээшэлһэн байна. Хатаагдаһан эдлүүриин газар яһала ашаяа харюулна. Тэдэнэй ашаг шэмэнь дунда зэргээр 1,5—2 дахин дээшэлээ.

РСФСР-эй Хара бэшэ хүрьһэтэй зононуудые хүгжөөлгын комплексно ябуулгануудһаа гадна, бидэ худөөдэ ажаһуугшадай нишэ тиишээ зөөхэ ябадалые болюулха гэжэ оролдонобди. Тэрэнэй түлөө худөөдэхи социальна байдалай гурим гол түлэб нилээд һайжаруулха болонобди. Гансал энэ асуудалые шиидхэлгэ хараалагдаһан программын хэрэгүүдээр үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаха бааза боложе үгэхэ байна.

1976—1982 онуудта Хара бэшэ хүрьһэтэй нютагуудта 32,4 миллион дүрбэлжэн метрэй болбосон түхэлтэй байра ашаглалгада оруулагдаа. Энэмнай 1966—1975 онуудайхида орходоо 20 процентээр ехэ болоно. Бүхыдөө 278 мянган һурагшадай һууритай һургуулинууд, 243 мянган һууритай һургуулида ороодүй үхибүүдэй эмхи зургаанууд, нэгэн доро 200 мянган хүнэй амарха клубууд болон соёлой байшангууд, 14,2 мянган орондэбдихэртэй районно больницанууд хүдэлмэрилжэ эхилэнхэй. Харгы зам бариха хүдэлмэри үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Мүнөө дээрээ манай хүдэлмэриин үрэ дүн ямар бэ?

1982 ондо Россин Хара бэшэ хүрьһэтэй нютагта колхоз, совхозуудай худөө ажахын эдлүүриин 100 гектар бүхэниинь 40,1 мянган түхэригэй (сасуулагдамал сэнгээр) валова продукци үгөө, харин 1966—1970 онуудтай сасуулбал, 24 процентээ ургаа (бүхы республика дотороо энэ саг соо тус хэмжээн 18 процентээр ургаа). Энээниие зүб мүрөөр сэгнэхын тула һүүлэй найман жэлэй дүрбэниинь таарамжагүй сагай уларилтай байһан юм гэжэ тоолохо хэрэгтэй.

Россин Федерациин бүхы эдлүүриин газарай оройдоол табанай нэгэ хубиие эзэлбэшье, Хара бэшэ хүрьһэтэй нютагай колхоз, совхозууд мүнөө механай 30 процент шахуус, һү ба үндэгэнэй 40 процент шахуус, бүхы хартаабхын хахадые, мүн огородой эдеэнэй 30 процентһээ ехыень гаргадаг.

Программа бэелүүлгын үедэ РСФСР-эй Хара бэшэ хүрьһэтэ газарай ажахынуудые техникээр зэбсэгжүүлгэ хадаа колхозник гуудай болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй ажалай бүтээсые ондоо районуудтай сасуулбал, нилээд дээгүүр болгохо арга олгоо. Тоолоод үзэхэдэ, ажалай бүтээсэ 1976—1980 онуудай хэмжээндэ үлэһэн байгаа һаа, 1982 ондо продукциинуудые абахын тула үшөө 1750 мянган хүн нэмэжэ хэрэглэгдэмээр байгаа. Ажалшадай нөөсэ хүсөөр хизаарлагдаһан байдалда байхадаа, ажалай[...] галта худөө аж[...] тэдэ оруулагда[...] рэгүүдэй хэр[...] жа байһые [...] үрэ дүн болож[...] һананаб.

Хара бэшэ [...] зарта оршодог[...] хоз бүхэн ге[...] 30 центнерһээ [...] һо, 250—260 [...] га бэшэ хартаа[...] жа байха арга[...] мал ажал дээр[...] шээ түйламаар[...] жэлнүүдэй [...] руулба. Тиигэ[...] нүүдые эдеэ [...] нүүдээр дүүрэ[...] жэ урдаа таб[...] нуулаа энэ [...] нууд амжала[...] гэхэ байна.

Виктор [...] РСФ[...] ажал[...]

·ТАСС·АПН· ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ ЮУН БОЛОНОБ ·ПРЕСС-БЮРО·

**Оборонын министерствын Сэрэгэй түүхын
начальник, СССР-эй Наукануудай академиин
спондент, генерал-лейтенант П. А. ЖИЛИН
эспондент Инна ВАСИЛЬКОВАГАЙ асуу-
руусана.**

ЙНУУДАЙ ТҮҮХЭ, ҮНӨӨ ҮЕ САГ

Андреевич, хүн
дэ дайн да-
эзэлнэб, тэ-
ай общественын
шагүй шэн-
болоно гээшэ
түүн hураха

общественын ор-
сата ехэшье,
дайн боложо,
640 миллион
байна. Түүхые
шудалаа hаа.
нууд хайшан
билдаг бай-

эй сэрэгэй
ямар онсо
эб гэжэ ойл-
юм. Дайгаар
добтологшо
hануулга
рөө. Дайнда
г, олон мил-
эй арминууд
н ехэ дайда
тэмсэл хэг-

ролой хүгжэн
айн байлдаан
нжэтэй болоо
дэлхэйн хо-
61 гүрэн ха-
Зуун жэл-
тума дайнууд
эн, хюлалдаа-
лгаа. Жэлдээ
XVII зуун жэ-
— 33 мянган
н жэлэй —
зуун жэлэй—
X зуун жэлэй
дай дайнуудта
гүн алуулhан
нгай аймшаг-
эшэ ааб даа.
н арадуудай
аюулые зай-
шадаагүй
ядерна дайн
дайнуудhаа
мшагтай бай-
дайнда илаг-
гэжэ баталха
Хэрбээ ур-
бсэгэй хүниие
hаань, хүн зо-
юдаха мүнөө-

нэй хэрэгсэлнүүд бухы хүн түрэлтэниие үндэhөөрнь үгы хэхэ аргатай гээшэ.

Ехэ дайнууд 10, 20, 30, 40 жэл болоод лэ дабтагдадаг гэжэ баталдаг, үнгэрхэдөө тиимэ хуули ёhо тодорхойлдог «социологууд» баруунай оронуудта байдаг. Тэдэнэр нигэжэ бодомжолдог: ород-япон дайнай hүүлээр 10 жэлэй үнгэрхэдэ, дэлхэйн нэгэдэхи дайн эхилээ, харин нэгэдэхи дайнай hүүлээр 20 жэлэй үнгэрхэдэ, дэлхэйн хоёрдохи дайн захалаа. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай hүүлээр 40 шахуу жэл үнгэрбэ— арифметикын прогрессиин хуули ёhоор, дэлхэйн гурбадахи дайн эхилхэ ёhотой. Имэ хараа бодол хархис шэнжэтэй гэжэ совет түүхэшэд тоолоно. Дайн зайлашагүй болохо гэhэн ушарта бидэ үнэншэнэгүйбди. Хүн түрэлтэн дайн байлдаагүйгөөр ажаhууджа шадаха ёhотой.

— Юундэ дайн болоноб? Хэн тэдэниие үүдхэнэб? Энээн тушаа түүхын дүй дүршэл юу харуулнаб?

— Дайнай шалтагаануud тухай асуудал хадаа ямаршье дайнай шэнжэлэлгын гол асуудал болоно. «Хэрбээ урда тээнь бэелүүлэгдэжэ байhан политикатай энэ дайнай холбоое харуулаагүй hаа, энэ дайнда юушье ойлгоогүй болонот!» — гэжэ В. И. Ленин хэлэhэн юм. (Зохёолнуудай дүүрэн суглуулбари, 32-дохи том, 82-дохи хуудаhан). Дайн гээшэ имагтал хүсэ хэрэглэлгын аргаар политикаяа үргэлжэлүүлгэ мүн болоно гэжэ Ленин онсолон заадаг hэн, Урдань, мянган жэлнүүдэй туршада, хаан түрэ эзэлхэдээ, газар дайдын ба бусад олон тоото зүришэлдөөнүүдэй гарахада, тэдэниие имагтал сэрэгэй аргаар шиидхэдэг байhан юм. Харин мүнөө уласхоорондын харилсаануудта зүришэлдөөнэй бии болоходо, империализм хүсэ хэрэглэхые оролдоно.

XX зуун жэлэй дайнууд энээнэй урда тээхи дайнуудhаа тад ондоо гэжэ мэдээжэ. США-гай мүнөөнэй президент hаял hунгагдаад байхадаа, түрүүшынгээ үгэ хэлэхэдээ, «хүсэ хэрэглэжэ, эб найрамдал хангаха» гээшэ минии гол зорилгонуудай нэгэн гэжэ нюуса далдагүйгөөр мэдэрээ hэн. Мүнөөнэй дэлхэй дээрэхи хамаг «гай тодхор» Советскэ Союзhаа эхитэй... Дэлхэйе тэрээнhээ абарха гээшэ «нангин зорилгомнай» болоно гэжэ тэрэ мэдүүлээд, коммунизмда харша «хэрээhэтэ добтолго» соносхоhон юм.

Имэрхүү оролдолгонууд дэмы гэжэ түүхэ гэршэлнэ. Хүн түрэлтэнэй хүгжэлтые гэдэргэнь эрьюулхэ гээшэ бүтэшэгүй hэдэлгэ мүн.

— Тиихэдээ дайн дажар хайшан гээд үүдхэгдэнэб гэжэ түүхэ гансал hургана бэшэ, харин юугээр тэдэнэр дүүрэнэб гэжэ баhал тайлбарилна гээшэ бэзэ. Энэ талаар дэлхэйн хоёрдохи дайн илангаяа hургаал абамаар ёhотой. Энээн тушаа юун гэжэ хэлэхэ байнабта?

— «Түүхэ гээшэ ажабайдалай багша мүн» гэжэ үшөө эртэ урдын грекүүд хэлэдэг байhан. Энэмнай дэлхэйн хоёрдохи дайнай түүхэдэ сэхэ хабаатайл даа. Энэ дайнай үедэ зарим оронуудай хуби заяан тухай гансал асуудал бэшэ, харин дэлхэйн социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын хуби заяан шиидхэгдэhэн байгаа. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай байлдаануудта, нэн түрүүн совет-германиин фронт дээрэ дэлхэйн түүхын ерээдүй шиидхэгдэhэн байгаа бшуу. Зүүн зүгтэхи «сахилгаан түргэн дайнай» гитлеровскэ түсэбүүдэй, эрхэ сүлөөтэ арадуудые богоолшолхо гэhэн муу ёрото hанаашалгануудай буруу hүрэhэниинь мэдээжэ. Хархис хүсэнүүд, түүхын дабшалтые зогсоохоhоо байха, уласхоорондын оршом соо үүргэ нүлөөгөө алдаhан юм. Фашизмын урагшагүйдэлгэ арадуудай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй ябасые хурдадхаhан юм. Энэнь үнгэрhэн дайнай шухала hургаалнуудай нэгэниинь, Советскэ Союзда, социалис харилсаата оронуудта дахин добтолон орохые hанаашалдаг хүнүүдтэ шанга hануулга болоно бшуу.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай hургаалнууд hэримжэтэй байхые hургана. Үшөө эхилээдүй байхадань, дайнда бэлэдхэлтэй тэмсэхэ хэрэгтэй гэhэн гол hургаалые бидэ хэзээдэшье мартаха ёhогүйбди. Ракетэнүүдэй ниидэжэ эхилээ hаань, оройтогдохо ха юм. Олон миллион жэлнүүдтэ газар дэлхэй дээрэ байгуулагдаhан соёл болбосоролые усадхахын тула оройдоол хэдэхэн минута хэрэгтэй гэжэ шэнжэлэгшэд тоолон гаргаа.

Ерээдүйн дайе зайсуулан сарахын түлөө тэмсэжэ байхадаа, дайнай хойшолонгууд тухай шадаал hаа ехээр бэшэхэ хэлэхэ хэрэгтэй гэжэ тоолоноб. Дэлхэй дээрэхи хүнүүдэй 75 процентнь дайнай аймшагтай хохидол hүйд гээшые үзөөгүй ха юм.

Сталинград гээшэ юун гээшэб гэжэ баруунай оронуудай залуушуулай мэдэдэггүй байhаниинь гайхалтай, ойлгогдосогүй шэнги. 1941 — 1945 онуудта немец-фашистнуудтай дайлалдаhан совет арадай Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агуусхэ дайн тухай совет авторай нэгэшье номой США-да мүнөө болотор хэблэгдээгүй байхада, залуушуул хаанаhаа энээн тухай мэдэхэб даа?!

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай түүхые хуурмагаар харуулхадаа, Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй үүргые дурдангүй гарахадаа, арад зоноо мэхэлнэ гээшэ.

— Бүхы зониие ба хүн бүхэниие hонирхуулдаг hүүлшын асуудал нимэ байна: дэлхэйн шэнэ дайе зайсуулан саража болохо гү?

— Саража болохо, сарахашье хэрэгтэй. Шэнэ дайнай аюул хэзээ хэзээнэйхиhээ ехэ гэжэ нюухагүйбди. Гэбэшье ушар ёhо мэдэхэ ябадал политическэ бодомжогүй тэнэг ябадалые илаха зэргэтэй гэжэ этигэнэбди. Бүхы түбинүүд дээрэ ракетэнүүдые, дай дажарые буруушаалгын хүдэлөөн үргэнөөр дэлгэрнэ. Дэлхэйн хуби заяае шиидхэхэ үүргэтэйбди гэжэ этигэдэг тэнэшүү үсэд хүнүүдтэ орходоо зүбөөр бодомжолдог хүнүүд газар дэлхэй дээрэ hураггүй олон шуу. Тиин хэрбээ ажаябахын түлөө тэмсэлдэ зүбөөр бодомжолдог хүнүүдэй хүсэлэл оролдолгонуудаа нэгэдүүлжэ шадаа hаань, шэнэ дайе зайсуулан саража болохо юм.

Политическэ шэнжэлэгшын тэмдэглэлнүүд

ДУНДАДА ДАЛАЙДА— АМГАЛАН БАЙДАЛ

Европодо этигэл найдалые бэхижүүлхэ, аюулгүй байдал хангаха, буу зэбсэгүүдые хуряаха хэмжээнүүдээр Стокгольмдо үнгэргэгдэжэ байhан конференци дээрэ СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко үгэ хэлэхэдээ, энэ хуралдаанда Советскэ Союзай ямараар хандажа байhые иигэжэ элирхэйлээ hэн: «Конференциин амжалтатайгаар дүүрэлгэдэ тэрээндэ хабаадагшад бултадаа тон адляар анхаралаа хандуулжа байна ёhотой». Энэнь оршон байдалай улам түгшүүрилтэй боложо байhан Дундада далайн оронуудта сэхэ хабаатай байна. Ливанда эсэргүү дайнда Израилиин талада хабаадахадаа, американ сэрэгэйхид энэ райондо үхэл тахал, hандарал hүйдхэл үүдхэнэ.

А. А. Громыкын hанамжын ёhoop, дайнай гал түймэрэй улам эршэмтэйгээр сороб хилжо, эндэхи районhоо дэлбэрэн гарашаха түйлэй ехэ аюул тохёолдуулагдажа байна. Эндэhээ Европо хүрэтэр тон дүтэхэн ха юм даа. Энээнтэй дашарамдуулан, тэрэ иигэжэ hануулна: «Хельсинкидэхи Түгэсхэлэй актын үндэhөөр, бүхы гүрэнүүд Дундада далай дээрэ амгалан тайбан байдал хангаха, зэбсэгтэ хүсэнүүдые хороохо, оршон тойронхи түгшүүрилые hуларуулха гэhэн уялга абаа hэмнай. Мүнөө энээн тухай hануулхадаа, үлүү бэшэ байна».

Хойшолуулашагүйгөөр шиидхэгдэхэ ёhотой уласхоорондын гол шухала асуудалнуудай хэды олон байгаашье hаань, Дундада далайе амгалан тайбан байдалай зоно болгохо гээшэ эгээл шухала асуудалнуудай нэгэниинь болоно. Юундэ асуудал иимээр табигдаха болоо юм?

Ушарынь юуб гэхэдэ, американ стратегүүдэй дура хүсэлэнгүүдээр энэ далай улам сэрэгэй шэнжэтэй, эзэрхэг түримхэй ябуулгын ба дайн байлдаанай үүр боложо байна. Иимэ тодорхой баримтануудые харуулая: эндэ США сэрэгэй 26 ехэ баазэ байгуулаа. Эдэ баазануудынь Испанида, Италида, Грецидэ, Турцида байрлуулагдаа. Тэрээнhээ гадна, тэдэнэр Кипртэхи, мүн Израильда, Египедтэ, Мароккодо байдаг Англиин баазануудые хэрэглэхэ эрхэтэй болонхой. Европо болон Ази түбинүүдэй уулзуур дээрэ байрладаг Турци НАТО-гай эгээл ехэ хэрэмүүдэй нэгэниинь болгогдонхой. Америкынхидэй Ираниие алдаhанай, СЕНТО гэдэг бүлэглэлэй hандаран hалаhанай hүүлээр США Турциие улам үргэнөөр хашадаг, харшалдаг болонхой.

Дундада далайн оршондохи оронуудта— НАТО-гай талаар союзнигуудаа Вашингтон хоёр гол шэглэлээр хашана гээд тэмдэглэлтэй: нэгэ талаhаа—социалис оронуудта эсэргүү сэрэгэй бэлдэлгэнүүдтэе улам үргэнөөр хабаадуулхые оролдоно, нүгөө талаhаа — Дүтын ба Дунда Зүүн зүгүүдтэ эзэрхэн зонхилхо гэhэн ябуулганууддаа бэелүүлгэдэ хабаадуулхые hэдэнэ. Эгээл энэ ушарhаа сэрэгэй корабльнууд Турциин, Грециин, Италиин Дундада далайн портнуудта ходо ходо ородог, баазануудаа улам үргэдхэдэг байна бшуу.

Дундада далайн оршондохи байдалай улам түгшүүрилтэй боложо, сэрэгэй хёмороо зүришэлдөөнэй ургажа байhан тухай эдэ бүхы баримтанууд элирхэйлэн гэршэлнэ. США-гай хархис ябуулгануудhаа, НАТО-гай талаар тэдэнэй союзнигуудай үгэ дууласатай байлгаhаа сэрэгэй хёмороо зүришэлдөөн улам үргэдэнэ.

Дундада далайн оршон тойронхи шахардуу шанга байдалhаа гараха арга бии гээшэ гү? Бии. Дундада далайн оронууд тушаа бэелүүлдэг политикадаа СССР аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөнэй Түгэсхэлэй актын дүримүүдые хүтэлбэри болгодог байна. Энээнhээ уламжалан, Советскэ Союз Дундада далайе тогтууриктай эб найрамдалай ба харилсаа холбооной зоно болгохын түлөө тэмсэнэ. Иимэ хандаса Дундада далайн оронуудай национальна аша туhада зүришэхэ hэн гү? Үгы байhаниинь элитэ. Юуб гэбэл, эб найрамдал гансал совет хүнүүдтэ бэшэ, харин эндэхи районой бүхы арадуудта шухала хэрэгтэй бшуу.

1981 ондо энэ асуудалаар Советскэ Союзай тодорхойлhон залан сэхэ хараа бодолые hануулая. Бодото дээрээ энэ хадаа уласхоорондын хэрэгүүдтэ этигэл найдал олгодог Дундада далайе амгалан тайбан газар нютаг болгохо программа мүн. Энэ райондо зэбсэгтэ хүсэнүүдые тэн адляар хороохо хэрэгтэй. Удаань ядерна буу зэбсэгүүдые түлхин гаргадаг түхеэрэлгэнүүдтэй корабльнуудые Дундада далайн эбэй ёhоной уhан сооhоо гаргаха, Дундада далай шадархи ядерна буу зэбсэггүй оронуудай газар дээрэ тэрэниие тараан тодхолгоhоо арсаха шухала. Иимэ буу зэбсэг өөhэдтөө тараан тодхуулаагүй Дундада далайн али бүхы орондо эсэргүүгээр үхэлэй аюулта иимэ буу зэбсэг хэрэглэхэгүй гэhэн уялга ядерна зэбсэгтэй оронуудай абахыень мүн лэ дурадхагдана.

Энэ талаар hанал бодолоо мэдүүлhэн бүхы гүрэнүүдтэй хамта Советскэ Союз бусадшье үүсхэлнүүдые хаража үзэхөөр бэлэн лэ. Гол шухала юумэниинь юуб гэхэдэ, эртэ урдын хүгжэлтэ дэбжэлтын далайе эб найрамдалай, харилсаа холбооной зоно болгохо, тэрэниие ядерна буу зэбсэгүүдhээ сэбэрлэхэ, сэрэгэй хёмороо зүришэлдөөнэй аюулые зайсуулан сараха гээшэ тон шухала. Энэмнай эгээл хүндэ хүшэр зорилгонуудай нэгэниинь болоно. Эндэ хёмороо зүришэлдөөнүүд ехэл бусайданги байна. США болон НАТО энэ районой оронуудые сэрэгэй бэлдэлгэнүүдтэ үргэнөөр хабаадуулжа байнхай. Тиигээшье hаань, энэ зорилгые шиидхэхэ хэрэгтэй, тэрэниие шиидхэжэ болоно. Энээнэй тула эндэхи бүхы гүрэнүүд политическэ хүсэл эрмэлзэл гаргаха ёhотой бшуу.

Владимир КАТИН.

«Баруун Сибириин Уренгойн газ 1983 оной декабрь hарада Баруун Европодо хүргэгдэбэ». (ТАСС-эй мэдээсэлhээ).

«Америкын Холбоото Штадууд бинарна ба химическэ буу зэбсэгүүдые Баруун Европын гүрэнүүдтэ нюусаар асаржа, тодхон табижа байнхай».

(Газетэhээ).

hУРГААЛ АБАМААР

Самбуугийн Бадраа Монголой мэдээжэ уран зохёолшо ба оршуулагша, М. Горькиин нэрэмжэтэ шангай лауреат юм. Мүнөө үедэ тэрэ дурсалгата туужа бэшэжэ байнхай. Тэрэнэй намтарай олохон үйлэ хэрэгүүд М. Горькиин зохёол бүтээлнүүдтэй холбоотой юм гэжэ тэрэ тэмдэглэнэ. Тэрэнэй оршуулhан зохёолнуудай дунда М. Шолоховой «Шэнэ газар», Д. Фурмановай «Чапаев», Э. Казакевичэй «Сэнхир дэбтэр», Г. Марковай, В. Распутинай, В. Шукшинай романууд, туужанууд, рассказууд оролсоно. Тэрэнэй оршуулhан «Совет уран зохёолшодой туужанууд» гэhэн суглуулбари 1982 ондо Гүрэнэй хэблэлдэ барлагдан гараа hэн. Гэбэшье Максим Горькиин номуудтай түрүүшынхээ танилсаhаниинь С. Бадраада илангаяа мартагдашагүй юм.

— Энэ уран зохёолшын шанга зориг, тэрэнэй геройнууд—хүсэтэй, шэн зоригтой, эрэлхэг гоё хүнүүд абаhаар минии дурые татаа hэн,—гэжэ С. Бадраа хөөрэнэ.— Тиигэжэл имагтал Горькиин зохёолнуудые монгол хэлэн дээрэ оршуулха хүсэл түрөө бэлэй. Уран зохёолшын өөрынь, мүн зохёолнуудайнь геройнуудай ажабайдал минии нютаг оронoй хүнүүдтэ арюун зүб ябадалай агуухэ hургаал боложо магад гэжэ этигэнги байгааб.

«Клим Самгинай ажаябадал» хадаа эгээл томо оршуулгамни болоно. Үгэ дахуулан оршуулга хэдэг өөрсэ янзын үеүүлээриин комисси үни хада монголдо байгуулагдадаг hэн. Мүнөө олон номууд оршуулагдадаг болонхой, тус бүридэнь иимэ комисси байгуулхын аргагүй. Тиимэhээ энэ хүдэлмэриие оршуулагша өөрөө хэдэг байна. «Клим Самгинай ажаябадалые» оршуулхада ехэ хэсүү байгаа бэлэй. Энэ зохёол дотор Европын уран зохёолшод бултадаа, шахуу, зохёолнуудаинь хоёр мянга шахуу геройнуудай нэрэнүүд дурдагдана бшуу. Тиин тэдэнэр тухай зарим тэдышье hаань, мэдэжэ абаха зэргэтэй байгааб. Үнэниень хэлэбэл, нэгэнтэ бэшэ урмаа хухарhаншье байхаб. Гэзэд тус зохёолые дүүргэжэ шадаха зоригтой байhандаа бии ехэ баяртайб...

М. Шолоховой «Шэнэ газар» гэжэ романда хуушанай хасагуудай, жэшээлбэл, Щукарь үбгэжөөлэй тодо хурса, нютагай хэлые оршуулхада бэлэн бэшэ байгаа hэн. Манайшье, холын хүдөө нютагуудта үнэхөөрөө арадай, баян хэлэтэй үбгэжөөлнүүд ушардаг. Доной хасагуудай хөөрэлдөөе тэдэнэй хэлэндэ дүтэ болгохые оролдоо hэм.

Чингиз Айтматовай геройнууд монголнуудтай адлирхуу үсөөн бэшэ ёhо заншалнуудтай гээшэ. Зүгөөр эндэшье орёо хүшэр юумэн үзэгдөө. «Сагаан пароходые» оршуулхадам, голхорхо, урмаа хухарха ушарнууд хэды гараа гээшэ hэм! Энэ зохёолой орёо удхые гаргаха:—домог бодото байдал хоёрой худхаралдаhан зохёолой нюуса таажа, түрэл хэлэн дээрэ оршуулха талаар ядалсаа бэлэйб. Эсэсэй эсэстэ номой барлагдан гарахада, уншагшадай дура хүсэлые татахада, хэды ехээр баярлаа гээшэ hэмбиб. Эндэ хамаг юумэн Айтматовhаа эхитэй гэжэ ойлгосотой, гэбэшье минии хүсэлэл оролдолгонуудай дэмы хосороогүйдэнь омогорхоноб.

Монголой уран зохёолшод совет литературын оюун бодолой баялигуудта ходо ходо хандадаг болонхой. «Хүндэлэлэй Тэмдэг» гэhэн совет орден энгэртээ зүүжэ ябагшаб. Гэбэшье энэ шан монгол уншагшадай ашаар абтаа юм. Юуб гэбэл, тэдэнэр оршуулагшадта сүлөө, амилха саг үгэдэггүй бшуу. Энэ hонирхолынь зүб ааб даа—юуб гэбэл, совет уран зохёолшын ном агуухэ орон тухай үнэн үгые монгол арадта хүргэжэ, социализм байгуулжа hургана ха юм. Иимэ hургаал юунhээшье шухала бшуу,— гэжэ Самбуугийн Бадраа хэлэнэ.

Е. ИВАНОВА.

ТҮҮХЭ ГЭРШЭЛНЭ

ДЖОН ПЕРШИНГЫН «АЛДАР СУУ»

ПЕРШИНГ... Мүнөө дэлхэй дээрэхи олон миллион хүнүүд энэ үгые соносхоходоо, дураа гутадаг, шоо үзэдэг байна. Энэ үгэ олониитын зүрхэ сэдьхэлые хүдэлгэдэг, hанааень зобоодог юм. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ стратегическэ ракетэеэ США-гай «Першинг» гэжэ нэрлэhэниинь мэдээжэ. Мүнөө тэдэниие Баруун Европын оронуудта тараан тодхожо байна. Першинг гээшэ хэн бэ, энэ үхэлэй аюулта буу зэбсэг хэнэй нэрээр нэрлэгдэхэ болоо юм? Энэмнай американ империализмын булимтархы түсэбүүдые бэелүүлгэдэ айхабтар шунал абьястай, дошхон шэрүүн, хэрзэгы аашатай байhаараа «алдаршаhан» генерал Джон Джозеф Першинг (1860—1948) болоно.

Түүхын гэршэлhэнэй ёhоор, зуугаад жэлэй урда тээ тэрэнэй хэрзэгы муухай ябуулганууд Першинг гэhэн нэрые түүхэдэ оруулаа hэн. 1886 ондо тэрэ офицер ябахадаа, Аризонын индеецүүдтэ эсэргүү мүрдэлгын экспедиционно корпусые хүтэлбэрилhэн байгаа. Америкын үндэhэн хүн зондо эсэргүү шуhата муухай добтолгонь Баруун I. эриин үндэhэн зониие бултыень шахуу үгы хэлгээр дүүрээ hэн. Имагтал Першинг ой ухаанда орошогүй хэрзэгы дошхоноор, hэнгэр уоайгүйгөөр иигэжэ хэлээ hэн ха: «Индеец үхэхэдеэл hайнда тоологдодог юм». Американ сэрэгэй бүлэгөөрхидшье Першингые «хара Джек» гэжэ нэрлэhэн байха.

1898 он. Испаниин дарлалта мүлжэлгэдэ эсэргүүгээр Кубын арадай сүлөөрэлгын тэмсэлые hамбаашалан хэрэглэжэ, тэдэниие булимтаран эзэмдэхые США оролдоhон байгаа. Кубада туhаламжа үзүүлхэ тухай худал хуурмаг мэдүүлгэнүүдээр далдалагдажа, тэдэнэр Испанида дай соносхоо hэн. Американ экспедиционно корпусой Кубада буулгада Першинг хабаадалсажа, эндэ революционернүүдые хайра гамгүйгөөр хэhээжэ оробо. Иимэ «туhаламжын» ашаар США Кубые булимтаран эзэмдэжэ, тэрэниие колони шахуу байдалтай болгожорхёо hэн.

1904—1905 онууд. Ород-япон дайн. Джон Першинг Токиодо сэрэгэй атташе, Манжуурта адаглагша болобо.

1906 он. Першинг бригадна генерал болоhон байгаа. Американ энциклопеди дотор тэмдэглэгдэhэнэй ёhoop, тэрэ энэ нэрэ зэргэдэ хүртэхэ дуратай байhан 800 офицерые мэхэлжэ, урдань гараhан юм ха. Тиигэжэ тэрэ офицернүүдэй дурыень гутаагаа бэлэй.

Першинг экспедиционно корпусой командалагша (1916—1917 онууд) боложо, Мексикын революциие дарахаар эльгээгдээ hэн. Революциие даража, энэ орониие американ монополинуудай мэдэлдэ оруулха гэhэн зорилготойгоор урда тээнь Мексикэдэ буухан американ сэрэгэйхидтэ туhалхые тэрэ яараhан байгаа. Зүгөөр США-гай сэрэгэй булимтаралга урагшагүйдэбэ.

1917 ондо Першинг американ түүхэдэ эгээл хоморой армиин генерал гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэбэ, харин 1921 ондо США-гай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй генеральна штабай начальнигаар томилогдобо. 1924 ондо тушаалhаа буутараа, генеральна штабай начальнигаар хүдэлөө hэн. Гэбэшье энээнэй hүүлээршье үе үе болоод лэ Урда Америкын ба Европын зарим оронуудта «онсо» даалгабаринуудые дүүргэхыень тэрээндэ даалгагдадаг байhан юм.

Иигэжэ американ империализмын эгээл эзэрхэг түримхэй, хархис hанаашалгануудые эгээл эдэбхитэйгээр бэелүүлэгшэдэй нэгэн байhан Джон Джозеф Першинг хэтэ мүнхэдөө буурахагүй «алдар сууда» хүртөө. «Аюулгүй байдалаа бэхижүүлхэ» гэhэн шалтагаантайгаар Советскэ Союз, социалис оронууд тээшэ шэглүүлжэ США-гай тодхон табижа байhан эгээл hүрөөтэй, үхэлэй аюулта буу зэбсэгүүдэй нэгэн тэрэнэй нэрээр нэрлэгдэнхэй.

Ната ВОРОНОВА.

ХОЁРДОХИ БОЛЗОРТО ҮЛӨӨХЭ ГҮ, АЛИ ҮГЫ ГҮ?

Рейганэй хоёрдохи болзортоо президентээр дахинаа hунгагдаа hаань, Европын ба эб найрамдалай хуби заяанда ямараар нүлөөлхэб гэжэ Австриин «Вохенпрессе» журнал элирүүлхые hаяхан туршаба. Элдэб политическэ үзэлтэй, элдэб наhанай ба социальна байдалтай хүнүүдтэ журнал нимэ асуудал табиhан байна. Долоон харюу толилогдоо.

Американ университедтэ hурадаг австриец Франк Фрей иигэжэ мэдүүлнэ: «Рейганэй президентын тушаалые даажа байhан гурбан жэлэй hүүлээр Европодо, мүн Америкэдэшье хүхихэ, баярлаха нэгэшье үндэhэ баримта үгы байна... Газ дамжуулха совет сорго хоолойн тогтоогүй байhаниинь, эб найрамдалай тала баригшадай хүдэлөөе тэсэжэ ядадаг байhаниинь юун тухай хэлэнэб гэбэл, тэрэ Европые ойлгодоггүй байна: «Рейганиие дахин hунгабал, «хүхижэ, баярлаха ямаршье үндэhэ баримта» байхагүй гэжэ тэрэ этигэнэ.

Рейнольд Лопатка Австриин арадай партиин залуушуулай газарай эмхиие толгойлдог юм. Гадаада далайн саанахи бүхы юумэн үнэн зүбөөр хэгдэнэ гэжэ тус партиин гэшүүд найдадаг. Зүгөөр Рейганэй хоёрдохи болзорто президентээр үлэхэ ябуулга хэжэ байхадань. Лопатка ехэтэ hэжэг түрэhэн янзатай. Залуу австриец хүбүүн Рейганэй дахинаа hунгагдахые буруушаана.

«Хэрбээ Рейганэй президентээр дахин hунгагдаа hаань, дайнай аюул улам ехэ болохо... Рейганэй захиргаан баяшуулые бүри баян, үгытэйшүүлые улам үгытэй болгоо бшуу»,— гэжэ эрхэтэдэй хүдэлөөнэй эдэбхитэн Астрид Кирхбаумер мэдүүлнэ.

Австриин социалис партиин «Арбайтер-цайтунг» гэжэ газетын галаадын политикын талаар редактор Георг Хофманн-Остенхоф нигэжэ хэлэhэн байна: «Рейган дахин hунгагдахагүй гэжэ Европын арад, американ арадтал адли, этигэхэ зэргэтэй. Ушарынь гэбэл, тэрэ буу зэбсэг урдилдэн бүгээхэ, шэнэ «хүйтэн дайнда» бэлдэхэ политика бэелүүлнэ бшуу...».

Зүгөөр асуудалда харюу аhан хүнүүдэй дунда Рейганэй hанаашалые дэмжэhэн хүнүүдшье байба.

Эдэ хэд бэ гэбэл, Австрида хүдэлдэг хоёр американ эхэнэр болоно. Тэдэнэй нэгэниинь — Рут Бринкман Венэдэхи англи театрай артистка юм. Сэрэгэй бүлюу хүсэтэй болохые оролдоходоо, Рейган зүб юумэ хэнэ гэжэ тэрэ хэлэнэ. Тиигээгүй hаа, США Советскэ Союзтай тодорхой хөөрэлдөө хэжэ шадахагүй гэжэ тэрэ этигэнэ. Американ империализмын эзэрхэг гасаг эб найрамдалай хэрэгтэ ямараар нүлөөлхэб гэжэ госпожа Бринкман ойлгоногүй хэбэртэй. Женеведэхи хөөрэлдөөнүүдэй бодото дээрэ ямараар үнгэрhые тэрэ мэдэхэгүй байба. Тэдэ хөөрэлдөөнүүдтэ шахардуу байдалые hуларуулха, буу зэбсэг урдилдэн бүтээлгые болюулха талаар СССР-эй хэды оролдоошье hаань, Вашингтон эдэ асуудалнуудые бүхы хүн түрэлтэнэй аша туhада шиидхэхэ яашье дурагүй байгаа hэмнай.

Нүгөөдэ американ эрхэтэн, Холбоото Штадуудhаа Австрида байдаг элшэн сайд, мэргэжэлтэ политик Хелен фон Дамм Рейганэй политикын ашатай туhатай байhан тухай юу баталнаб?

«Президент Рейган Европотой, тэндэ ажаhуудаг арадуудтай тон нягта холбоо барисаа тогтоогоо юм. Энээниие өөрынгөө дүршэл дээрэhээ мэдэнэб, — гэжэ Хелен фон Дамм тайлбарилна. Урдань тэрэ Австриин эрхэтэн байhан байгаа. 1980 ондо hунгуулиин кампаниие хүтэлбэрилhэн штабта оролдосотой hайнаар хүдэлhэнэйнь түлөө президент тэрэниие Холбоото Штадуудай элшэн сайд болгожо, Эхэ орондонь эльгээhэн байгаа ха. Рейган Европын арадууд тухай, тэдэнэрэй ашаг туhа тухай анхарал оролдолго гаргана гэжэ баталхадаа, тэрэ имагтал энэ баримтые үндэhэ болгоhон хэбэртэй.

Асуудалда харюусаhан хүнүүдэй олонхинь адли hанамжатай байба гээшэ. США-гай мүнөөнэй президент Европын арадай ашаг туhые огто хэрэгсээнэгүй гэжэ журналай асуудалда харюу үгэhэн табан хүн гэршэлбэ.

Георгий ОСТРОУМОВ.

Венэ.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ hОНИН

hУРАГШАДАЙ ХАБАРАЙ АМАРАЛТ!

Үнинэй хүлеэгдэhэн хабарай амаралтада гараhан республикын hургуулинуудай hурагшад урин дулаан үдэрнүүдые hамбашалан сүлөө сагаа ашатай туhатайгаар үнгэргэжэ эхилбэ. Эдэнэрэй олонхинь эхэ, эсэгэнэртээ, түрэл ажахыенгаа мал адуулха, түл абаха, үнеэ hааха, наг шэбхэ тарьялан, сабшалан дээрэ гаргаха хүдэлмэридэ туhалалсажа эхилбэ. Нүгөөдэ заримашуулынь холо, ойрын аяншалгада ябаха дуратай байба.

—Манай республикын хэдэн арбаад hургуулинуудай бүлэг hурагшад Ростов-на-Дону, Брест, Смоленск, Свердловск, Калинин, Днепропетровск, Дзержинский, Харьков, Запорожье, Псков, Дунда Азиин хото городуудтай, Сибириин—Красноярск, Эрхүү, Ангарск, Братск хотонуудтай танилсахая үсэгэлдэрhөө холын аян замда мордобо, — гэжэ аяншалга болон экскурсиин Улаан-Үдын бюрогой хүдэлмэрилэгшэ Л. Н. Панфилова хөөрэнэ.

Тэрэшэлэн манай республикын районуудhаа, мүн хүршэ областьнууд, автономито округуудhаа ерэhэн бусад hурагшад үргэн Буряад оронойнгоо түүхэтэ газарнуудтай, үзэсхэлэн hайхан байгаалитай танилсаха дуратай байба. Жэшээнь, Шэтын областьhоо 450 hурагшад ерэhэн байна. Тэдэнэр Улаан-Үдын музейнүүдтэй, түүхэ домогто оронон хүшөө памятнигуудтай, промышленна предприятинуудай ургалта хүгжэлтэтэй эдэ үдэрнүүдhээ танилсажа эхилбэ. Мүн Благовещенскын, Эрхүүгэй, Ачгарскын hурагшад партизануудай зүргэнүүдээр hонирхоhоноо мэдүүлээ. Тэдэнэр лэ Улаан-Үдэ хотын, мүн Хяагтын, Сэлэнгын, Прибайкалиин, Улаан-Үдын районуудаар, Бабушкин, Хяагта хотонуудай түүхэтэй танилсахаар аяншалгада гараhан байна. Республикын Ахын, Мухар-Шэбэрэй, Баргажанай, Зэдын, Улаан-Үдын болон бусад районуудhаа ерэhэн hурагшад хотын театрнуудта орожо, зүжэг наадануудые хужарлан харана. Тиихэдэ республикын ниислэл —Улаан-Үдэ шадарай хүдөө нютагуудай hургуулинуудай hурагшад нэгэ, хоёр үдэрөөр ерэжэ, музейнүүдтэ ороно, хотын түүхэ домогоор баян газарнуудтай танилсана.

Энээнhээ гадна локомотиввагон заhабарилгын, авиационно заводуудай, нарин сэмбын, Буряадай модо болбосоруулдаг, мебель хэдэг комбинадуудай профкомуудай хүдэлмэрилэгшэд, хотын хэдэн hургуулинуудай багшанар hурагшадаа тусхай аяншалгада гаргажа, Петровск-Забайкальск, Хяагта, Бабушкин хотонуудай, Новоселенгинск, Тарбагатай, шадарай түүхын памятнигуудтай танилсуулна.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭД МҮРЫСЭБЭ

«Басагад, хабаяа туршалсаял!» гэhэн конкурс Бэшүүрэй районой соёлой байшанда hаяхан болобо. Бэшүүр тосхоной хүүгэдэй саадуудай хүмүүжүүлэгшэд конкурсдо эдэбхи ехэтэйгээр хабаадаа.

Сугларагшадта дуу сээжэлдүүлхэ, бальна хатар харуулха, эхэнэрэй причёско хэхэ, хүүгэдые хүмүүжүүлгын талаар асуудалнуудта харюусаха, эдеэ хоол буйлуулан бэлдэхэ, гэхэ мэтэ даабаринууд тэдэнэртэ үгтэhэн байгаа.

Хүүгэдэй «Подснежник» гэжэ саадай хүмүүжүүлэгшэ Наталья Прокопьевна Афанасьева конкурсын даабаринуудые эрхим hайнаар дүүргэжэ, илалта туйлаа. В. Иванова, Т. Дульская, Н. Суркина, А. Петрова, Л. Павлова гэгшэд конкурсдо шалгаржа, дурасхаалай бэлэгүүдээр урмашуулагдаа.

Н. МИТЫПОВА.

БАУНТЫНХИД БАЯРТАЙ

Буряадай АССР-эй габьяата артист Владимир Цыренжаповай хүтэлбэрилдэг «Баяр» гэжэ эстрадна бүлэг Яруунын райондо гастрольдо байhанаа хүршэ Баунтын райондо хүрэжэ ерэбэ. Маловский посёлогто геологууд, алта олзоборилогшодой урда бүлэгэй гэшүүд бэлиг шадабаряа харуулжа, харагшадай hайшаалда хүртэбэ. Мүнөө үеын эршэ түгэс хатарнууд, дуунууд, мэдээжэ иллюзионист В. Цыренжаповай гайхал түрүүлмэ арга шадабаринууд илангаяа hонирхолтой байба.

В. ЧУНАВЛЕВ.

А. Шойжоловой буулгаhан зураг дээрэ Хяагтын медицинскэ училищиин hурагша Ирина Зугдыровас харанат. Тэрэ эрхим hайнаар hурахын хажуугаар нинтын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададаг.

ДУУШАД, ХАТАРШАД ТООСОНО

Авиационно заводой соёлой «Рассвет» гэжэ байшан соо «Байгалай толон» гэжэ дуу, хатарай арадай ансамбль, заводой духовой оркестр хоёрой тоосоото концерт олоной анхаралда табигдаба. Илалтын дүшэн жэлэй ойдо зорюулагдаhан бүхэсоюзна фестивалиин программаар энэ тоосоон үнгэргэгдөө.

Концертдэ совет композиторнуудай зохёоhон хүгжэм, мүн ород арадай дуунууд зэдэлээ. Тиихэдэ манай ороной арадуудай хатарнууд гүйсэдхэгдэhэн байна. «Байгалай толон» ансамбль уран hайханда олониитые хабаадуулхын түлөө онсо анхарал хандуулдаг юм. Эндэ «Спутник» гэжэ студи хүдэлнэ, тэндэнь hургуулиин, техническэ мэргэжэлэй училищиин hурагшад, авиационно заводой хүдэлмэришэд олоороо хабаадалсана. Тэдэнэр харагшадай урда, мүн лэ hониин, элдэб зүйлэй программатай концерт табидаг юм.

Н. ДАГБАЕВ.

ОРШУУЛАГШАДАЙ СЕМИНАР

Буряад хэлэндэ оршуулагдадаг районно газетэнүүдэй редакторай орлогшонорой, оршуулагшадай семинар республикын Журналистнуудай холбоондо болобо.

Семинарта хабаадагшад оршуулга тухай Журналистнуудай холбооной правлениин секретарь Ц. Н. Дугаровай, «Буряад үнэн» газетын соёлой таhагые дааагша Ц. Ц. Дондогойн, «Агитаторай блокнот» журналай оршуулагша Б. А. Гылыковэй хэhэн шэнжэлэлнүүдые шагнаа. Оршуулгын талаар даалгабари дүүргэжэ, гэрэнээ зүбшэн хэлсээ. Буряад хэлэн дээрэ гардаг районно газетэнүүдтэ толилогдодог материалнуудай удха шанарые саашадань hайжаруулха талаар тодорхой дурадхал, hанамжануud оруулагдаа.

«Буряад үнэн» газетын журналистнуудай хабаадалсаhан семинарай түгэсхэл дээрэ «Буряад хэлэнэй хүгжэлтын зарим тэды асуудалнууд» гэhэн темээр Буряадай багшанарай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ институдай буряад хэлэ ба литературын кафедрые эрхилэгшэ, профессор Ц. Ц. Цыдыпов үгэ хэлэhэн, олон асуудалнуудта харюу үгэhэн байна.

Д. ЦЫБАНОВ.

ХЭН, ХААНА ОШОХОБ?

× ДОСААФ-ай республикын комитедэй тир соо сагаалса мэргэлгээр hонирхолтой мүрысөөн эхилээ. Эндэ хотын промышленна предприятинуудай командануудай дунда үнгэргэгдэжэ байгаа спартакиадада хабаадагшад хоорондоо түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысэхэ болоно.

× Дээдэ-Онгостойдо сагаар Буряадай АССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн мүнөөдэр үргэлжэлүүлэгдэхэ. Уриалдаанда хотын спортын бүлгэмүүд, hуралсалай газарнуудай командануудhаа гадна, хүдөө нютагуудай спортсменүүд олоороо хабаадал ана. Мүрысөөн үдэрэй 11 час 30 минутаhаа эхилхэ.

× Шатараар Россиин Федерациин түрүү hуури эзэлхын түлөө наадан hурагшадай дунда эхилээ. Мүрысөөн түмэр замай хүдэлмэрилэгшэдэй соёлой ордондо үдэрэй хоёр часhаа эхилхэ юм. Мүн эндэ республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн хүбүүд, басагадай дунда үнгэргэгдэнэ.

× Шэлэй заводой Соёлой ордон соо hурагшадай дунда даам наадалгаар республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн зарлагдаа.

× Аяншалга болон экскурсиин Улаан-Үдын бюрогой хүдэлмэрилэгшэдэй мэдээсэhэнэй ёhоор, манай Улаан-Үдэ хотын театр, музейнүүдтэй, промышленна предприятинуудтай танилсахаар олон бүлэг аяншалагшад ерэнхэй. Тэдэнэй дунда Новосибирск, Благовещенск, Шэтэ, Эрхүү хотонуудhаа ерэhэн айлшад бии. Эдэнэрhээ гадна Улаан-Үдын долоодохи hургуулиин, хотын предприяти, эмхи зургаануудай комсомол, залуушуулай хэдэн бүлэг аяншалагшад Новоселенгинскын музей, Петровск-Забайкальскын үзэсхэлэн газарнуудтай танилсахаяа ошобо.

СҮЛӨӨТЭЙ САГТАА

Бодонгуудай совхозой мал шахан таргалуулгын Хонхолын 1-дэхи комплексын коллектив нёдондоной социалис мүрысөөнэй октябрь, ноябрь hаранuудта шалгаржа, мүнгэн шанда хүртэhэн байгаа. hаяхан тус комплексын малшад сугларжа, 100 түхэригэй мүнгэн шангаа эб найрамдалай жасада дамжуулха гэhэн шиидхэбэри баталан абахадаа, амаралтын үдэр бултадаа ажаллахая гараад, олоhон мүнгэеэ амгалан байдалай жасада оруулая гэжэ совхозойхидоо уряалаа.

Амаралтын үдэр ажалшад эбтэй зэтэйгээр хүдэлжэ, олоhон мүнгэеэ — 2272 түхэригые эб найрамдалай жасада hаяхан дамжуулба.

Н. ЧИМИТОВА.

Бэшүүрэй район.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

Спортлотонуудай мартын 17-до үнгэргэгдэhэн 11-дэхи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо.

«40-hөө 6-ень тааха спортлото»: 671.370 билет ороо. Зургаан номер хэншье таабагүй, табан номер (44 карточка) таагшад—1.088 түхэриг, дүрбэн номер (2016 карточка) таahан хүнүүд — 29 түхэриг, гурбан номер (31683 карточка) таагшад 3 түхэриг абаха байна.

«36-hаа 5-ень тааха спортлото»: 4.842114 билет ороо. Табан номер (14 карточка) таahан хүнүүд—10 000 түхэриг, дүрбэн номер (2656 карточка) таагшад—167 түхэриг, гурбан номер (96623 карточка) таahан хүнүүд 9 түхэриг абаха.

«Спортлотонуудай» 11-дэхи тиражай шүүбэринүүд мартын 28-hаа апрелиин 28 болотор түлэгдэхэ.

(ТАСС).

ХРОНИКО

Пенсидэ гараhантайнь дашарамдуулан, Сергей Михайлович Хабаловые Буряадай АССР-эй Арадай хиналтын комитедэй Түрүүлэгшын орлогшын үялгаhаа сүлөөлхэ гэжэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум тогтообо.

БАРИЛДААШАД БАЯРТАЙ

Монголой Арадай Республикын ниислэл Улаан-Баатар хотодо барилдаагаар уласхоорондын заншалта мүрысөөн үнгэргэгдэбэ. Тэндэ социалис 12 ороной бэрхэ барилдаашад хабаадаhан байна. Уласхоорондын классай спортын мастер Борис Будаев тэрэ мүрысөөндэ эрхим hайнаар хабаадажа, өөрынгөө шэгнүүртэ илаба. 1-дэхи hуури эзэлхын түлөө тулалдаанда барилдаагаар 1982 оной СССР-эй чемпион Руслан Бадаловые илажа гараа.

Мүн лэ энэ мүрысөөндэ хабаадаhан Илья Гармаев ГДР-эй бэрхэ барилдаашан, дэлхэйн чемпионадай шанда хүртэhэн Эрнандес, Анатолий Лезнев гэгшэдтэй уулзалгануудаа шүүжэ, нэгэдэхи hуури эзэлээ. Сергей Галсанов Валерий Абзаев хоёр гурбадахи hууринуудта гараа. Тэдэнэрэй туйлаhан энэ амжалтада тренернүүд В. Н. Иванов, Г. Н. Махутов гэгшэд ехэ габьяатай.

* * *

Буряадай комсомолой 60 жэлэй ойдо зорюулагдаhан спортивнаар зүг шэг тодорхойлолгын республиканска XIII мүрысөөн болобо. 15 командын зуу гаран hурагшад «А», «Б» гэжэ хоёр бүлэг болоҗо хубаараад мүрысөө.

«А» бүлэгтэ командна тоосоогоор Улаан-Үдын Октябрьска районой 35-дахи hургуулиин команда эрхимлээ. Илагшатай ана-мана мүрысэhэн Гусиноозерскын эбтэй зэтэй команда ялын сагаар гээгдэжэ, хоёрдохи hуури эзэлээ.

Гусиноозерскынхидай амжалтада тэрэнэй тренер, Пионернүүдэй байшангай методист Зоя Васильевна Куликовагай габьяаень тэмдэглэмээр. Ивалгын спортивна hургуулиин hурагшадhаа бүридэhэн Улаан-Үдын районой команда гурбадахи hуурида гараа. Кабанскын, Мухар-Шэбэрэй болон Бэшүүрэй районуудай командануд «Б» бүлэгтэ шангай hууринуудые эзэлhэн байна.

Хубиин тоосоогоор «А» бүлэгэй хүбүүдэй дунда 35-дахи hургуулиин түлөөлэгшэ Женя Осипов эрхимлээ. Дима Юрьев 35-дахи hургуули, Гена Герасимов (Гусиноозерск) гэгшэд хоёрдохи, гурбадахи hууринуудта гараа. Басагадай дунда Лена Карлова (Гусиноозерск), Юля Колесова (35-дахи hургуули), Марина Цингаева (Гусиноозерск) гэгшэд шалгарбад.

«Б» бүлэгэй хүбүүд соо Баргажанай районой В. Котовые булиха хүн байгаагүй. Кабанскhаа Ш. Камынин, Мухар-Шэбэрhээ И. Сапожников хоёр удаадахи hууринуудые эзэлээ. Басагад соохоо И. Буланина (Кабанск), Г. Тугаринова (Зэдэ). Л. Сенина (Кабанск) илабад.

Б. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Мартын 25-hаа 31 хүрэтэр

ВОСКРЕСЕНИ, 25

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00— «Время». 9.35—Духовой оркестрнүүдэй телевизионно харалга-конкурс. 9.50 — Эпладын газар дээрэ» — кинопрограмма. 10.30 — «Будильник». 11.00 — «Советскэ Союзда алба хэнэб!. 12.00 —«Ловись, рыбка» — мультфильм. 12.10 — «Элүүр энхэ байлга» — эрдэм дэлгэрүүлгын программа. 12.55 «Үглөөнэй почто» —хүгжэмтэ дамжуулга. 13.25 — «Хүдөөгэй час». 14.25 — «Хүгжэмтэ киоск. 14.55—15.10 — Забhарлалга. 15.10 — «Эрэлхэг зоригой хуули ёhоор». Советскэ Союзай хоёр дахин Герой В. Н. Леонов тухай телеочерк. 15.40 — «Формула памяти» — уран hайханай телефильм. (1, 2 серинүүд) 18.00 — «Аяншалагшадай клуб». 19.00 — Уласхоорондын hонин. 19.45 — «Танай бэшэгүүдээр» — хүгжэмтэ дамжуулга. 20.30 — Фигурна hолжоролгоор дэлхэйн чемпионат. Өөрын дуранай хатар. Канадаhаа дамжуулга. 22.00 — «Время». 22.35 — **«Эб найрамдал ба залуушуул».** 23.10 — «Карел Готт дуулана». 23.55 — hүүлэй hонин. (24 хүрэтэр).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа 9.00 — Зарядкада гарагты!». 9.20 — «Виват» гэжэ камерна хоорой концерт. 9.40 — «Экспедиция за...» —эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 10.00 — «Ород хэлэн» 10.30 — Бүмбэгэтэй хоккейгээр СССР-эй кубок. Финал. 11.15 — Гоорднууд тухай баримтата фильмүүд 12.00 — «Ан амитадай аймагта». 13.00 — «Онтохондо айлшаар» «Златовласка». 14.40 — «Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ» 15.10 — Ш. Гуно. «Фауст»—фильм-опера. 17.35 — «Хэтэ...

ПОНЕДЕЛЬНИК, 26.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 18.35—«Хүн ба хэрэгүүд». Алмалтын ноосэнүүд. Украиныи промышленна предприятинуудай түрүү дүй дүршэл тухай. УССР Госснабай түрүүлэгшэ П. И. Мостовой дамжуулгада хабаадана.

Улаан-Үдэ. 19.00—«Байгал». 19.10— «Экономическа шэнжэлэл. 19.25—«Байкал».

Москва. 19.45— «Мүнөөдэр түби дэлхэйдэ». 20.00— «Фигурна hолжоролгоор дэлхэйн чемпионат» Канадаhаа дамжуулга. 22.00—«Время». 22.35 —«Камера дэлхэй руу харана». 23.55—«Мүнөөдэр —түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 —Дамжуулгын программа. 9.00— «Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—«Делай с нами, делай, как мы, делай лучше нас». 10.55— Концерт. 11.25— «Улица младшего сына»— үхибүүдтэ зорюулагдаhан фильм. 13.00—Шэнэ hонинууд. 13.05 —«Ан амитадай ажамидарал». 14.05— «Колокол памяти» — баримтата фильм. 14.35—«П. И. Чайковский «Детский альбом». 15.00— 15.15—Забhарлалга. 15.15— Шэнэ hонинууд. 15.35— «Сельские горизонты»— баримтата фильм. 16.10— 19.00—«Забhарлалга».

ВТОРНИК, 27.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40— Үглөөнэй гимнастика. 9.55— «Москворечье» гэжэ Соёлой ордоной «Ритмы детства» ансамблиин концерт. 10.25— «Мук-скороход», «Как здоровье, братец Лис?» — мультфильмнүүд. 10.55—«Ехэ городой элүүр энхэ»—эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 11.25 — «Три оплеухи»—үхибүүдтэ зорюулагдаhан уран hайханай фильмын премьерэ. 12.30 — «Шэнэ hонинууд». 12.35—Р. Гамзатов «Эжынэрые гамнагты». 13.35 —«Хамта — эбтэй бүлэ». 14.05—«Хүн шубууд» —мультфильм. 14.20— «Дуратай hаа, шагнагты»— фильм-концерт. 15.00—15.15— Забhарлалга. 15.15— Шэнэ hонинууд. 15.35 — «Дневник и память»— телевизионно баримтата фильмын премьерэ. 16.10 —Кировоградай «Весна» гэжэ дуу, хатарай ансамблиин концерт. 16.30— «Шинии ленинскэ библиотекэ». 17.00—«Капитанская дочка»— уран hайханай фильм. 18.40— «Лицензия на убийство»— телевизионно баримтата фильмын премьерэ.

Улаан-Үдэ. 19.30—«Байкал».
Москва. 19.45— «Мүнөөдэр —түби дэлхэйдэ».
Улаан-Үдэ. 20.00—«Байгал». 20.10— «Саяны»— хүдөөгэй ажалшад тухай дамжуулга.

Москва. 20.50— «Долгая дорога в дюнах»—телевизионно 7 серитэй уран hайханай фильм. (5-дахи сери). 22.00— «Время». 22.35— «Мүнөөдэр — театрай уласхоорондын үдэр». СССР-эй арадай артист М. Царев дамжуулгые ябуулна. 23.45— «Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20— «Гадюка» —уран hайханай фильм. 11.00 —«Эхын hургуули». 11.30 — Советскэ Союзай Геройнууд, летчик-космонавтнууд В. Быковский ба З Йен (ГДР) гэгшэдэй hурагшадтай уулзалга. 12.15— ЦТ ба ВР-эй үхибүүдэй Ехэ хоорой концерт. 13.00 — «Огневушка-поскакушка». «Приключения Чипа» —мультфильмнүүд. 13.30—«Француз хэлэн». 14.00— «Алтайн телевидениин программа». 14.55 —«Завещание старого мастера»—үхибүүдтэ зорюулагдаhан фильм. (1-дэхи сери). 16.00

СРЕДА, 28.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 16.25— Концерт. 17.15— «...до 16 и старше». 18.00—«Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ».

Улаан-Үдэ. 18.30—«Байгал». 18.40—«Эдеэ хоолой программа—бүгэдэ арадай хэрэг» гэhэн циклhээ. 19.10—«Байкал». 19.30— «Арадай хиналтын экран».

Москва. 20.00 —«Хүхюун нотонууд». 20.15 — «Долгая дорога в дюнах»— уран hайханай фильм (6-дахи сери). 22.00—«Время». 22.35— «Долоон хоногой спорт». 22.55—«Арадай дуунуудта дуратайгаар» фольклорно ансамблиин концерт. 23.25—«ДОСААФ — Эхэ орондоо» — баримтата фильм. 23.45— «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40— Үглөөнэй гимнастика. 9.55—«Аяншалагшадай клуб». 10.55—Үхибүүдтэ ба эдиршүүлдэ зорюулагдаhан хүгжэмэй Бүхэсоюзна недели. «Россия» гэжэ концертнэ залhаа дамжуулга. 11.25— «Долгая дорога в дюнах»—телевизионно уран hайханай фильм (5-дахи сери). 12.35— Шэнэ hонинууд. 12.40— «Уран зурааша Александр Шилов»—телевизионно баримтата фильм. 13.45— «Нахаленок» —үхибүүдтэ зорюулагдаhан фильм. 14.40—«Память столетий» — эрдэм-дэлгэрүүлгын фильм. 15.05— «Завещание старого мастера»— үхибүүдтэ зорюулагдаhан фильм (2-дохи сери). 16.10— «Шэнэ hонинууд. 16.15— 18.30—Забhарлалга.

Москва. 18.30— «Стадион бултанда». 19.00—«Үхибүүдтэ ан амитад тухай». 19.30— Концерт. 19.45— «Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ».

ЧЕТВЕРГ, 29

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Шадамар гарнууд». 10.25— «Гүрэнэй Закарпатска арадай габьяата хоорой концерт. 11.10—«Робинзон Кузя» —мультфильм. 11.30 — «Долгая дорога в дюнах»—телевизионно уран hайханай фильм (6 сери). 12.40—«Шэнэ hонинууд». 12.45—«СССР-эй АН-эй академик Д. С. Лихачевтой hургуулиин hурагшадай уулзалга. 13.30 — «П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ VII Уласхоорондын конкурсын лауреат П. Донохоугой (Великобритани) концерт. 15.00—15.15 — Забhарлалга. 15.15—«Шэнэ hонинууд». 15.35—«Социалис оронуудай баримтата фильмүүд». 16.10—«Газарай залуу эзэд». 17.20—«Ученик волшебника» мультфильм. 17.30 —«Шатарай hургуули». 18.00 — «Олон түмэнэй ленинскэ университет. «Хүнэй сэдьхэл».

Улаан-Үдэ. 18.30—«Байгал». 18.40—«Байкал».

Москва. 19.00 — Футболоор уласхоорондын уулзалга. ФРГ-гэй ба СССР-эй суглуулагдамал команданууд наадаха. ФРГ-hээ дамжуулга. Забhартань «Мүнөөдэр —түби дэлхэйдэ». 20.45 — «Долгая дорога в дюнах» —телевизионно уран hайханай фильм (7-дохи сери). 22.00 — «Время». 22.35 — «Литературна уншалганууд Н. В. Гоголь «Старосветские помещики. 23.20 — «Бидэ хүгжэмдэ дуратайбди» — киноочерк. 23,45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — «Черкехедэхи музей». 9.30 — С. Прокофьев. 3-дахи симфони. 10.05 — «Музейнүүд бэ выставкын залнуудаар». 10.35 — «Бүлэ ба hургуули» — тележурнал. 11.05 —«Знание — сила» — эрдэм дэлгэрүүлгын журнал. 11.50 — «Аэрофлодой трассануудаар»— телеочерк. 12.20 — «Как Иванушка — дурачок за чудом ходил». Субтитрнүүдтэй уран hайханай фильм. 13.40 —Испан хэлэн. 14.10 — «Волгоградска телевидениин студиин программа. 15.10 — «Завещание старого мастера» — үхибүүдтэ зорюулагдаhан фильм (3-дахи сери). 16.15— «Гандболоор СССР-эй чемпионат. Эрэшүүл. СКА (Минск) — ЦСКА. 16.45 — «Шэнэ hонинууд. 16.50 —18.30 —Забhарлалга.

ПЯТНИЦА, 30

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Орел хотын баянистнуудай трио наадана». 10.15 — «Номой недели». 10.45 — «Ты взойди, солнце красное» — телевизионно фильм. 11.35 — «Долгая дорога в дюнах» — телевизионно уран hайханай фильм (7-дохи сери). 12.45 — «Шэнэ hонинууд. 12.50 — Осиповой нэрэмжэтэ арадай академическэ оркестрэй концерт. 13.25 — «Товарищ Москва»— шэнжэлэл. 14.10 — Уран зураашад тухай хөөрөөн. «В. Перов. 14.35 — «Гитаристнуудай ансамблиин концерт. 15.00 —15.15 — Забhарлалга. 15.15— Шэнэ hонинууд. 15.35 —Ороной студинуудай баримтата фильмүүд. 16.25 — «Ород хэлэн». 16.55 — «Если верить Лопотухину...» — үхибүүдтэ зорюулагдаhан уран hайханай фильмын премьерэ. 19.00 — «Хани барисаан» — тележурнал.

Улаан-Үдэ. 19.30 — «Байгал». 19.40 — «Байкал».

Москва. 20.00 — «Хүн ба хуули». 20.35 — Р. Шеридан «Школа злословия» гэжэ фильм-спектаклиин үргэлжэлэл. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Үглөөнэй гимнастика. 9,20 — «Это — КамАЗ» —баримтата фильм. 9.40 — «hайн шанартай эд бараа элбэгээр...». 10.10 — «Таежный моряк» — телевизионно уран hайханай фильм. 11.15 — «Ши хуули ёhо мэдэхэ гүш?». 12.00 — «Концерт». 12.40 — «Шатарай hургуули. Сагаан тэргэн. 13.10 — «Ель», «Сказка про аиста»—мультфильмнүүд. 13.30— Англи хэлэн. 14.00 —«Путевка в жизнь». 15.10 — «Завещание старого мастера» — үхибүүдтэ зорюулагдаhан фильм (4-дэхи сери). 16.15— «Шэнэ hонинууд». 16.20—19.30 — Забhарлалга.

Москва. 19.30 — «Искра»

СУББОТО, 31

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.35 — «Үглөөнэй гимнастика. 9.50 — «Не могу не петь» — концерт. 10.25 — «Спортлотонуудай 13-дахи тираж». 10.35 — «Бүлэ ба hургуули».

Улаан-Үдэ. 11.05 —« Үглөөдэр — геологой үдэр».

Москва. 12.20 — «Круг чтения». 13.05 — «Поют самолеты» — баримтата фильм. 13.55 — «Нүхэр дуун». Бүхэсоюзна телевизионно конкурс. Якутскhаа дамжуулга. 14.35—14.50 — Забhарлалга 14.50— «Немухинские музыканты» — уран hайханай фильм. 15.55— «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 16.10 — «Нүхэдэй шэг шарай». 16.55 — «Цирк приехал» гэжэ фильм-концертын премьерэ. 17.45 — «Политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Летуновой хөөрэлдөөн». 18.15 — «Ан амитадай ажамидарал». 19.15 — «Апрелиин нэгэн — зунай сагта ороолго». 19.25 — «9-дэхи студи». 20.25 — Кинопанорама. 22.00 —«Время». 22.35— «Дуунhаа хатарта» — эстрадна концерт. 23.05 — «Уран зураг» — шэнжэлэл. 23.45— Шэнэ hонинууд.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — «Элүүр энхэ байха гэбэл» — физкультурнигуудта зүбшэл. 9.35 — «Из жизни молодого директора» — баримтата фильм. 10.25 — «Үглөөнэй почто» — хүгжэмтэ программа. 10.55 — Великие имена России. «Гоголь» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 11.25— «Капля меда»— үхибүүдтэ зорюулагдаhан уран hайханай фильмын премьерэ. 12.30 — Киргизиин телевидениин программа. 13.40 — «Аяншалагшадай клуб». 14.40 — «А-ну-ка девушки!».

Улаан-Үдэ. 16.35 — «Старшеклассник» — телевизионно клуб. 17.10 — «На Таксимо». Улаан-Үдын телестудиин киноочерк. 17.30— Теле-харагшадай захилаар концерт.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД, ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08 зам редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат 2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-6436, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58 культуры и школ—2-60.21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81., корректорская—2-33-61, выпускающий —2-35-95 отдел объявлений —2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина... Н-02379. Заказ № 70. Индекс...